

Op weg naar 65 procent afval hergebruik

Evaluatierapport pilot Ryck

Op weg naar 65 procent afval hergebruik. Evaluatierapport pilot Ryck

Opgesteld door: **Avalex**
In samenwerking met: Ryck BV
Gemeente Pijnacker-Nootdorp
Ocelot Advies & Projecten

Status Definitief
Datum Juli 2012

DISCLAIMER: De inhoud van en adviezen in dit rapport zijn voor rekening van en verantwoording voor de Gemeenschappelijke Regeling Regionaal Reinigingsbedrijf Avalex. Hoewel dit rapport met de grootst mogelijke zorg is samengesteld, kan de Gemeenschappelijke Regeling Regionaal Reinigingsbedrijf Avalex geen enkele aansprakelijkheid aanvaarden voor eventuele fouten.

Delen uit deze publicatie mogen worden overgenomen op voorwaarde van bronvermelding: 'Gemeenschappelijke Regeling Regionaal Reinigingsbedrijf Avalex; Op weg naar 65 procent afval hergebruik. Evaluatie pilot Ryck, 2012'.

Samenvatting

Aanleiding

In het landelijk afvalbeheerplan is 60 procent hergebruik van huishoudelijk afval voor 2015 tot doel gesteld. In augustus 2011 heeft staatssecretaris Atsma deze doelstelling, mede ingegeven door een afnemende beschikbaarheid van grondstoffen, aangescherpt tot 65 procent hergebruik in 2015. Voor veel gemeenten is voor het realiseren van deze doelstelling een grote sprong in de afvalscheidingsresultaten nodig. Avalex heeft samen met Ryck BV het concept 'Afval loont' ontwikkelt. Om dit concept verder uit te werken en te ontwikkelen is onder de naam 'Ryck' een pilot project uitgevoerd in de gemeente Pijnacker-Nootdorp.

De pilot

De pilot is gestart op 17 september 2011. Medio maart 2012 is de pilot verlengd tot eind juni 2012. In de pilot richtte Ryck zich op de afvalstromen oud papier en karton, kunststofverpakkingen, textiel en kleine elektrische apparaten. Inwoners van de gemeente Pijnacker-Nootdorp kunnen zich als deelnemer aanmelden via de website van Ryck. Nadat zij vervolgens een deelnemerspas (Ryckkaart) op een van de zes Ryck filialen hebben opgehaald, kunnen zij hun afval bij een Ryck filiaal inleveren. Op basis van het ingeleverde gewicht wordt een vergoeding uitgekeerd. De hoogte van de vergoeding is afhankelijk van de afvalstroom. De vergoeding wordt bijgeschreven bij het saldo van de deelnemer en wordt bij het bereiken van €10,- automatisch overgeboekt op een door de deelnemer opgegeven bankrekening.

Communicatie

Essentieel voor het slagen van het concept is de bereidheid van inwoners om deel te nemen aan Ryck en ook frequent hun grondstoffen te brengen. Om dit te bereiken en te behouden, is communicatie een belangrijk onderdeel van het concept. Samen met een communicatiebureau is een totaalconcept voor communicatie ontwikkeld. De communicatiecampagne is in volle omvang gelanceerd. Mede hierdoor startte de pilot met bijna 2.000 deelnemers en nam dit aantal in zes maanden toe tot ruim 6.000, ongeveer een derde van het aantal huishoudens. Het aantal deelnemers neemt nog steeds toe. Bijna driekwart van de deelnemers brengt minimaal eens per twee weken zijn grondstoffen naar een Ryck filiaal. Bijna een kwart van de deelnemers neemt ook grondstoffen van andere, niet deelnemende, inwoners mee.

Inzamelresultaten

Tijdens de pilot periode is de ingezamelde hoeveelheid oud papier en karton, kunststofverpakkingen, textiel en kleine elektrische apparaten tezamen gemiddeld 31 procent gestegen ten opzichte van 2010. De inzameling via de Ryck filialen heeft daarmee geleid tot 9 procent minder restafval en tot 5 procent stijging van de totale afvalscheiding. Deze resultaten zijn een gemiddelde voor de hele gemeente op jaarbasis. Ongeveer de helft van de totale hoeveelheid oud papier en karton, kunststofverpakkingen, textiel en kleine elektrische apparaten wordt via de Ryck filialen ingezameld. Behalve dat Ryck tot een verhoging van de gescheiden inzameling leidt, heeft het dus ook een verschuiving tot gevolg gehad van de bestaande inzamelvoorzieningen, zoals de milieuparken met verzamelcontainers, naar de filialen.

Financiële resultaten

De totale kosten voor het ontwikkelen van het concept en voor de negen maanden durende pilot bedragen €1.312.000,-. Nagenoeg de helft van deze kosten betreffen investeringen in de filialen en boven- en ondergrondse perscontainers. Bij voortzetting van het concept worden deze investeringen geactiveerd. Het vervangen van de investeringen door kapitaalslasten leidt tot een aanzienlijke verlaging van de kosten.

Conclusies

Uit de bereikte inzamelresultaten blijkt ontegenzeggelijk dat Ryck tot een grote sprong van het afvalscheidingspercentage leidt. Daarbij is deze sprong bereikt tegen de achtergrond van een juist dalende landelijke trend van afvalhoeveelheden, met vier afvalstromen die samen slechts 14 procent van de totale afvalhoeveelheid bedragen. Het aantal deelnemers stijgt nog steeds, zonder dat de laatste maanden actief communicatiemiddelen zijn ingezet. Verwacht kan worden dat met heractivering van de communicatiecampagne deze stijging van deelnemers voortzet en het inzamelresultaat verder verhoogd kan worden tot 37 procent meer oud papier en karton, kunststofverpakkingen, textiel en kleine elektrische apparaten. Door Ryck centraal te stellen in het gemeentelijk afvalbeleid is een verdubbeling van het huidige resultaat mogelijk.

De kosten voor de pilot zijn hoger dan vooraf begroot. Dit is met name veroorzaakt door lagere inzamelresultaten dan begroot, aanpassingen in het concept tijdens de pilot en de noodzakelijke implementatiebegeleiding hiervoor, de uiteindelijke keuze voor onder- en bovengrondse perscontainers en het niet volledig kunnen effectueren van logistieke optimalisatie van bestaande inzamelvoorzieningen.

Voortzetting van Ryck

Aan de hand van de in de pilot opgedane ervaringen is een uitvoeringsmodel ontwikkeld waarbij de exploitatiekosten bij voortzetting in Pijnacker-Nootdorp, op basis van de huidige inzamelresultaten, €15,- per huishouden per jaar bedragen. Een gemiddeld huishouden heeft de mogelijkheid om ongeveer €50,- per jaar te verdienen door hun grondstoffen naar een Ryck filiaal te brengen. Toename van de inzamelresultaten als gevolg van een groeiend aantal deelnemers, kan leiden tot afname van de exploitatiekosten. Aanpassing van het gemeentelijk afvalbeleid kan een belangrijke impuls geven aan de groei van het aantal deelnemers.

Gemeentelijk afvalbeleid

Het gemeentelijk afvalbeleid is hoofdzakelijk gebaseerd op de bereidheid van inwoners om afval gescheiden aan te bieden. De ruime voorzieningen en communicatieve inspanningen moeten hierbij voor voldoende motivatie zorgen. Afgemeten aan de inzamelresultaten van de afgelopen jaren, lijkt de maximale motivatie hiervoor bereikt. De financiële stimulans van Ryck heeft gezorgd voor een nieuwe motivatie. Ook een financiële stimulans is echter gebaseerd op vrijblijvendheid, waardoor inwoners nog steeds de afweging maken tussen de moeite die het kost om afval te scheiden (vooral de moeite die hiervoor in huis genomen moet worden) en het gemak van het niet scheiden. Door de aanbiedmogelijkheden voor restafval te beperken, hoeven inwoners deze keuze niet meer te maken. Als gevolg hiervan zullen niet alleen de hoeveelheden gescheiden papier, kunststof, textiel en elektrische apparaten aanzienlijk toenemen, maar het effect zal ook duidelijk merkbaar zijn op alle andere gescheiden afvalstromen. Als grondstoffen centraal gesteld worden in het afvalbeleid, komt de scheidingsdoelstelling van 60 of zelfs 65 procent binnen bereik, met een verantwoorde wijze van financiering.

Inhoudsopgave

1 Inleiding	1
1.1 Achtergrond	1
1.2 Aanleiding	1
1.3 Fundamentele verandering afvalinzameling	2
2 Het Ryck concept	3
2.1 Inwoners als grondstoffenleverancier	3
2.2 Financieel	3
3 De pilot	6
3.1 Doel	6
3.2 Pilot gemeente	6
3.3 Vertaling van concept naar pilot	7
3.3.1 Locaties	7
3.3.2 Afvalsoorten	9
3.3.3 Processen in het filiaal	9
3.3.4 Vergoedingen	9
3.3.5 Betaalsysteem	9
3.4 Pilot periode	10
3.5 Organisatie	10
3.5.1 Projectorganisatie	10
3.5.2. Operationele organisatie	10
3.6 Afvalbeheer	11
3.7 Begroting	11
3.7.1 Financiën	11
3.7.2 Afvalhoeveelheden	12
3.8 Wecycle subsidie	12
3.9 Communicatie	12
3.9.1 Strategie	12
3.9.2 Opzet	13
3.9.3 Acties	13
3.10 Aanpassingen tijdens de pilot	14
4 Resultaten	15
4.1 Communicatie	15
4.2 Deelnemers	15
4.3 Zwerfvuil	17
4.4 Inzamelresultaten	17
4.4.1 Inzameling via de Ryck filialen	17
4.4.2 Extra afval als gevolg van Ryck	18
4.4.3 Huidige inzamelresultaten Ryck	20
4.4.4 Scheidingsresultaten	20
4.4.5 Effect van Ryck op bestaande inzamelvoorzieningen	21
4.4.6 Effecten van trends in afvalaanbod	21
4.5 Financiële resultaten	22
4.5.1 Inkomsten en uitgaven pilot	22
4.5.2 Gevolgen bij voortzetting van Ryck	22
4.5.3 Gevolgen bij beëindiging van Ryck	23
4.5.4 Toelichting op de realisatie	23
4.5.5 Investerings en kosten Ryck BV	24

5 Conclusies	25
5.1 Inzamelresultaten	25
5.2 Kosten van de pilot	26
5.3 Voorbereiding en organisatie	26
5.4 Risico analyse	26
5.4.1 Afvalhoeveelheden	26
5.4.2 Tarieven	27
5.4.3 Overheidsbeleid	27
5.4.4 Gemeentelijk afvalbeleid	27
5.4.5 Afnemend maximaal risico	27
6 Toekomst van het Ryck concept	28
6.1 Ryck in Pijnacker-Nootdorp	28
6.2 Ryck in andere gemeenten	29
6.3 Gemeentelijk afvalbeleid	29
6.4 Tot slot	30

1 Inleiding

1.1 Achtergrond

Grondstoffenschaarste

Gemeenten grote invloed op het aanleveren van grondstoffen via recycling van afval

De wereldbevolking groeit, de consumptie per persoon neemt toe en beschikbare grondstoffen nemen af. Grondstoffen nemen af door uitputting en doordat er steeds minder ruimte is voor productie. De groeiende vraag naar grondstoffen, gecombineerd met de afnemende beschikbaarheid leidt tot schaarste. In Nederland zal dit tenminste leiden tot hogere prijzen, het niet meer beschikbaar zijn van materialen en producten en een toenemende (politieke) afhankelijkheid van grondstofproducerende en grondstofleverende landen. Behalve de geopolitieke, economische en maatschappelijke consequenties, heeft grondstoffenschaarste ook aanzienlijke milieuschade tot gevolg. Steeds meer natuur wordt opgeofferd voor het winnen en produceren van grondstoffen, waarbij steeds minder waarde wordt gehecht aan het omliggende milieu.

Een schaarste is echter veelal van tijdelijke aard. In geval van grondstoffen, zal schaarste leiden tot een afname van de vraag, het zoeken naar alternatieven en recycling. Op de vraag en het zoeken naar alternatieven, hebben gemeenten geen invloed, dit zijn (inter)nationale thema's. Vanuit de zorgplicht voor de inzameling van huishoudelijk afval, hebben gemeenten wel grote invloed op de mogelijkheden tot recycling. Het ligt daarom voor de hand bij de gescheiden inzameling niet meer uit te gaan van afval, maar van grondstoffen. Een belangrijk bijkomend effect is gelegen in de toenemende financiële waarde van afval. Hoe schaarser (en duurder) nieuwe grondstoffen zijn, des te meer zijn gerecyclede grondstoffen waard. Gemeenten en inwoners worden met het scheiden van afval in feite grondstoffenleveranciers en kunnen hiermee verdienen.

Landelijk afvalbeleid

Van 60% nuttige toepassing naar 65% hergebruik in 2015

Bij de inzameling van huishoudelijk afval dienen gemeenten invulling te geven aan de verplichte gescheiden inzameling, zoals vastgelegd in het Landelijk Afvalbeheerplan (LAP2). Het doel is dat 60 procent van het ingezamelde huishoudelijk afval in 2015 beschikbaar is voor hergebruik. In augustus 2011 heeft staatssecretaris Atsma aanvullend een afvalbrief opgesteld met ambities om de milieudruk in het afvalbeheer verder te verminderen en de (kennis)economie te versterken. De in de brief geformuleerde acties dragen bij aan efficiënt gebruik van hulpbronnen door preventie en hoogwaardige recycling. Leidend is de voorkeursvolgorde afvalbeheer, bekend als de Ladder van Lansink. In dit model staat preventie bovenaan, gevolgd door recycling, nuttige toepassing en verwijdering. In de afvalbrief is tevens de doelstelling opgenomen om de hoeveelheid afval te verminderen en het percentage recycling verder te verhogen. Voor het huishoudelijk afval betekent dit dat het hergebruik moet stijgen naar 65 procent in 2015.

1.2 Aanleiding

Scheidingspercentage gestegen door afname restafval

In de gemeenten waar Avalex verantwoordelijk is voor de inzameling van het huishoudelijk afval, bedraagt het afvalscheidingsresultaat de afgelopen jaren 45 à 50 procent. Ondanks alle inspanningen die de afgelopen jaren zijn geleverd om de afvalscheiding te verbeteren (zoals invoering van minicontainers voor papier, inzameling van kunststofverpakkingsmateriaal, afvalscheidingscampagnes, uitbreiding van het aantal afvalstromen dat op de afvalbrengstations aangeleverd kan worden, etc.), lijkt het niet mogelijk de landelijke afvalscheidingsdoelstelling te realiseren. Sterker nog, ondanks alle inspanningen is de hoeveelheid gescheiden ingezameld afval de afgelopen jaren nauwelijks gestegen. De toename van het afvalscheidingspercentage is hoofdzakelijk toe te schrijven aan een daling van de hoeveelheid restafval.

Het beeld van een stagnerende hoeveelheid gescheiden ingezameld afval en een afname van de hoeveelheid restafval, komt terug in veel gemeenten en ook in de landelijke gemiddelden. De bereidheid van inwoners om afval te scheiden, lijkt dan ook een maximum bereikt te hebben. Het is onwaarschijnlijk dat een noodzakelijke toename van 15 tot 20 procent, benodigd voor het realiseren van de LAP doelstelling, binnen vier jaar gerealiseerd wordt met alleen een verdere optimalisatie van de huidige inzamelsystemen. In het verleden zijn grote sprongen in recycling maar twee keer eerder voorgekomen: bij de introductie van de gft inzameling in 1994 en door de introductie van de stortbelasting in 2000. De sprongen in recycling waren landelijk gemiddeld respectievelijk 20 en 8 procent.

1.3 Fundamentele verandering afvalinzameling

De traditionele benadering van afvalbeheer leidt niet tot de noodzakelijke verhoging van de afvalscheiding en sluit bovendien niet meer aan bij de werkelijkheid. Het gaat er van uit dat afval een onbruikbaar restproduct is waar voor betaald moet worden om er vanaf te komen. Steeds vaker blijkt echter dat wat wij afval noemen juist heel goed herbruikbaar is en zelfs toenemende financiële waarde krijgt. Het afvalbeheer op deze ontwikkeling te laten aansluiten, is een fundamentele verandering die tot een nieuwe sprong in de afvalscheiding kan leiden. Steeds meer gemeenten en afvalinzamelaars zien hier de mogelijkheden van in.

Een groeiend aantal gemeenten ontwikkelt initiatieven om tot inzamelsystemen te komen die hier invulling aan geven. Al deze initiatieven (onder benamingen zoals: omgekeerd inzamelen, droog en herbruikbaar, grondstoffenton) hebben met elkaar gemeen dat afval als grondstof wordt beschouwd, gemeenten het aanbiedgedrag sturen en zorgen voor prikkels om inwoners te verleiden tot afvalscheiding. Bij deze ontwikkelingen speelt de toenemende waarde van gescheiden afvalstromen een belangrijke rol. Daar waar tot nu toe gekozen werd voor het hoogste serviceniveau en gemak, zal in de toekomst steeds vaker de waarde van afvalstromen centraal staan. Op termijn valt zelfs te verwachten dat dit proces zich (gedeeltelijk) verplaatst van de gemeente, naar individuele inwoners.

Voor een van de grotere afvalinzamelaars van Nederland, past het niet om in deze belangrijke ontwikkeling een afwachtende houding aan te nemen. Evenals andere grote afvalinzamelaars (onder andere HVC, Rova en Van Gansewinkel), heeft Avalex, samen met Ryck BV, De Nederlandse Rycle Bank, dan ook een concept uitgewerkt dat goede kansen biedt voor een aanzienlijke verhoging van de afvalscheiding, de grondstofwaarde van afval benut en past bij de gemeenten waar Avalex het afval inzamelt. Dit concept heeft in de voorbereiding verschillende benamingen gehad, waaronder Geld voor Afval en Afval Loont. Uiteindelijk is het concept "Ryck" genoemd.

2 Het Ryck concept

2.1 Inwoners als grondstoffenleverancier

Ryck gaat uit van de waarde van afval en biedt inwoners de mogelijkheid deze waarde zelf te kunnen benutten. Voor het inleveren van gescheiden huishoudelijk afval in een Ryck filiaal, ontvangen inwoners een geldbedrag. De hoogte van het ontvangen bedrag wordt bepaald door de hoeveelheid en het soort ingeleverd afval. Voor afval met een hogere marktwaarde wordt een hoger bedrag ontvangen dan voor afval dat minder waard is. Inwoners worden hiermee grondstoffenleverancier en dragen bij aan het verhogen van het scheidingspercentage.

Inwoners melden zich via een speciale website aan, waarna zij een deelnemerspas kunnen ophalen bij een filiaal naar keuze. Via deze pas, de Ryckkaart, worden de bedragen voor het ingeleverde afval toegekend aan het spaarsaldo van de deelnemer. Op een persoonlijke pagina van de Ryck website staat het gespaarde saldo en worden overboekingen die hebben plaatsgevonden weergegeven. Bij een saldo van tien euro wordt dit bedrag automatisch overgeboekt naar de opgegeven rekening(en). Deelnemers kunnen twee bankrekeningen opgeven waarnaar het gespaarde tegoed kan worden overgeboekt. Dit kunnen zowel eigen rekeningen zijn, maar ook rekeningen van derden, zoals van bijvoorbeeld (klein)kinderen, (sport)vereniging, instelling of een goed doel. Inwoners die er voor kiezen zich niet te registreren, kunnen toch hun afval op de filialen inleveren, waarna de opbrengst onder andere ten gunste komt van het Wereld Natuur Fonds. Ook verenigingen, scholen en andere organisaties kunnen aan het Ryck concept deelnemen. De verwachting is dat bekendheid met het Ryck concept leidt tot meer milieubewustzijn bij inwoners en van daaruit tot toenemende bereidheid om (meer) afval te scheiden. De verdienmogelijkheid vormt hierbij een belangrijke stimulans.

Sparen bij Ryck doe je zo

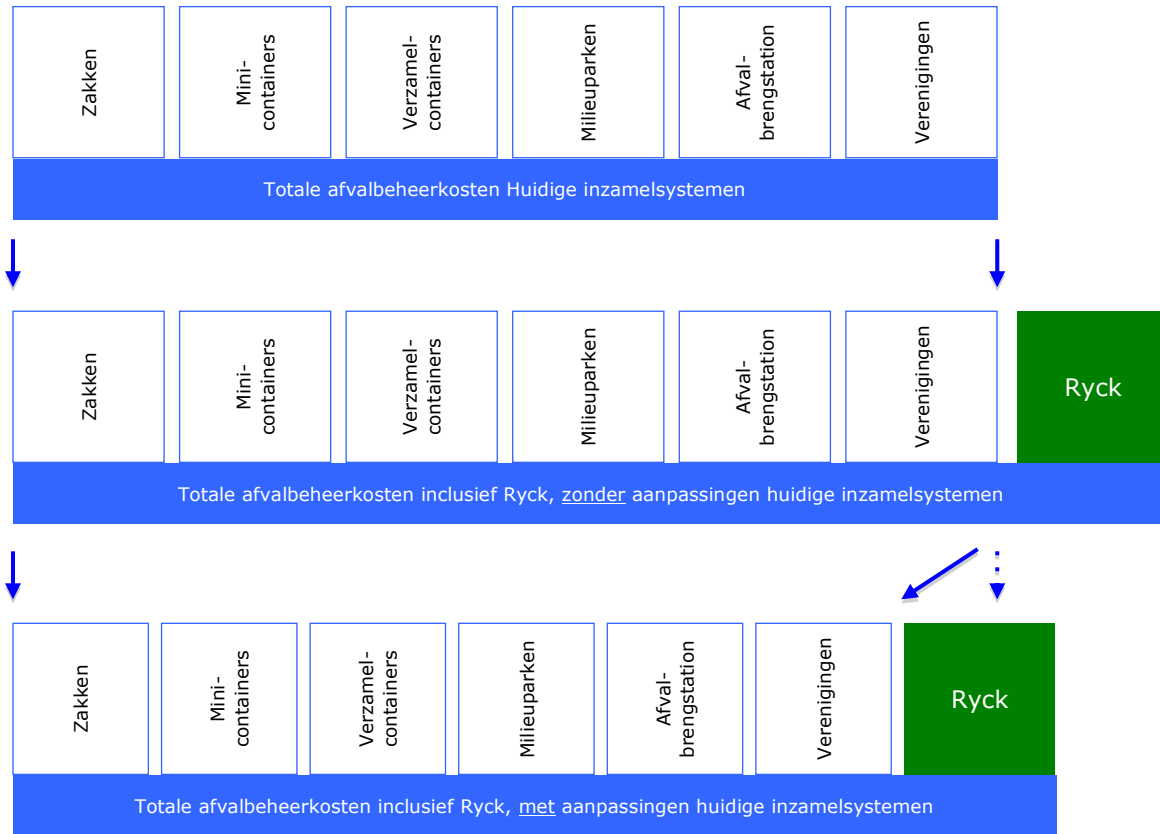
Deelname aan Ryck

2.2 Financieel

Het Ryck concept is een fundamenteel nieuwe benadering van afval én is toch een inzamelmethode. Het inzamelen, of dat nu van afval is of van grondstoffen, brengt kosten met zich mee. In het Ryck concept worden daarbij bedragen uitgekeerd aan inwoners die hun afval brengen, eveneens een kostenpost. De kosten kunnen (deels) gefinancierd worden uit de opbrengsten van het ontvangen afval. Voor gescheiden afvalstromen ontvangt Avalex inkomsten van verwerkers, afhankelijk van de marktprijs, of vastgestelde vergoedingen. Een tweede bron van financiering vormt de vermeden verwerkingskosten voor restafval. Afval dat via het Ryck concept (extra) gescheiden wordt ingezameld, komt daardoor niet in het restafval terecht, wat verwerkingskosten bespaart.

Voor alle via het Ryck concept ingezamelde afvalstromen, bestaan al inzamelsystemen. Omdat inzameling via deze bestaande systemen inwoners geen geld oplevert, zal een verschuiving optreden naar de Ryck filialen. Dit betekent dat in eerste instantie hetzelfde afval wordt ingezameld, maar dan op een nieuwe manier. Hierdoor is er niet direct sprake van extra opbrengst door vermarkting van het afval of vermeden verwerkingskosten van restafval. Het idee achter het Ryck concept is echter dat het inwoners aanzet tot veel meer afvalscheiding en dat er dus niet alleen verschuiving optreedt. Dit extra afval leidt tot extra inkomsten, die direct aan de methode toegeschreven kunnen worden. Daarbij kan, doordat er door verschuiving minder afval via de bestaande systemen ingezameld wordt, bespaard worden op de inzamelkosten van deze systemen. Deze besparing komt dan ten gunste van de Ryck inzamelmethode en vormt samen met opbrengst en vermeden kosten, een derde financieringsbron. Logistieke optimalisatie is echter niet altijd

mogelijk. Zo kunnen minicontainers, ondanks dat ze minder vol zijn, bijvoorbeeld niet minder vaak worden geleegd zonder hiervoor eerst het gemeentelijk afvalbeleid te wijzigen. Het legen van verzamelcontainers met frequenties die afwijken van wekelijkse cycli vereist al snel planningtechnische hulpmiddelen zoals volmeldsystemen en aangepaste planningssoftware. In figuur 2.1 is het effect van Ryck op de inzamelkosten schematisch gevisualiseerd.

Figuur 2.1: Effect van Ryck op de inzamelkosten

Als er van uit gegaan wordt dat inzameling via de Ryck methode tot extra afvalscheiding leidt en dat hierdoor de inzameling via de huidige systemen verminderd, kan de methode vanuit drie bronnen worden gefinancierd. Als financiering uit deze bronnen onvoldoende is, is extra financiering nodig. Zowel de kosten als de financieringscomponenten zijn van verschillende variabele factoren afhankelijk. In figuur 2.2 is dit schematisch gevisualiseerd en zijn per component de belangrijkste afhankelijkheden genoemd.

Kosten	Kosten Ryck			
	- Hoeveelheid grondstof (is o.a. afhankelijk van: openingstijden, personele bezetting, transporten) - Tarieven uit te keren vergoedingen			
Opbrengsten	Opbrengst afval	Vermeden verwerkingskosten	Logistieke optimalisatie	Extra financiering
	- Hoeveelheid extra grondstof - Marktprijs	- Vermindering restafval - Verwerkingstarief restafval	- Hoeveelheden - Mogelijkheden	

Figuur 2.2: Kosten, financieringsbronnen en belangrijke afhankelijkheidsfactoren

Zowel de opbrengsten als de kosten bevatten variabele componenten. Deels zijn deze variabelen gelijk gesteld, in die zin dat minder ontvangen afval zowel de inkomsten als de kosten verlaagd. Het effect van andere variabelen kan echter tegengesteld gericht zijn: bijvoorbeeld een dalende marktprijs in combinatie met een toenemende hoeveelheid gebracht afval, leidt tot een groter verschil tussen kosten en opbrengsten.

Het is duidelijk dat het concept risico's bevat. Enerzijds zijn deze risico's inherent aan het concept, zoals fluctuerende marktprijzen. Anderzijds komen ze voort uit het ontbreken van ervaringsgegevens. Hoeveel inwoners nemen deel aan het systeem, hoeveel afval brengen zij, welke verschuivingen tussen inzamelsystemen treden hierdoor op? Om hier meer inzicht in te krijgen en om methoden te ontwikkelen voor het beïnvloeden van deze variabelen, is besloten het Ryck concept via een pilot project verder te ontwikkelen en uit te werken.

3 De pilot

3.1 Doel

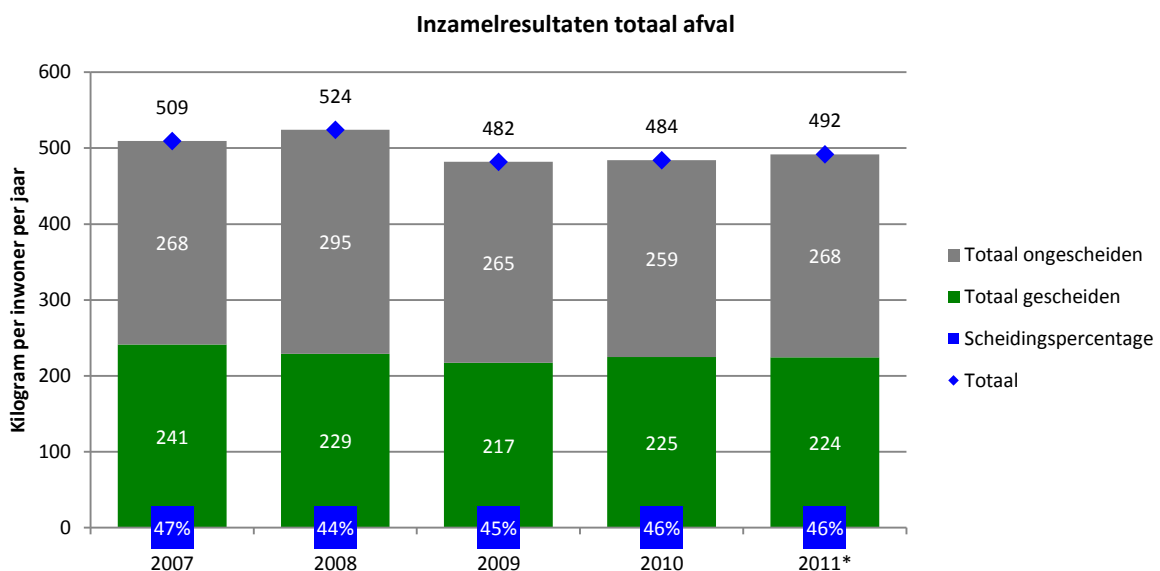
De pilot is uitgevoerd om te testen of het concept aanslaat. Er is momenteel geen initiatief zoals Ryck, waarbij op deze schaal en wijze geld wordt betaald voor het brengen van gescheiden afval. Door het innovatieve karakter was het moeilijk in te schatten in welke mate er zou worden deelgenomen. De pilot moest inzicht verschaffen in welke mate het concept de burgers in beweging krijgt om hun afval gescheiden in te leveren.

Het belangrijkste inhoudelijke doel van de pilot was het meten van effecten op afvalhoeveelheden, samenstelling en de kosten die hiermee gepaard gaan. Indien de kosten van de inzamelmethode substantieel hoger zouden zijn dan de opbrengsten en besparingsmogelijkheden, dan is Ryck mogelijk geen wenselijke methode voor het realiseren van een hogere afvalscheiding.

Ondersteunend aan de conceptuele en inhoudelijke toets, is de pilot gebruikt om de diverse keuzes in de uitvoering te testen. Het leren van de ervaringen uit de praktijk en het hierdoor verder verfijnen van het concept was, en is nog steeds, van cruciaal belang voor een succesvolle uitvoering en doorontwikkeling.

3.2 Pilot gemeente

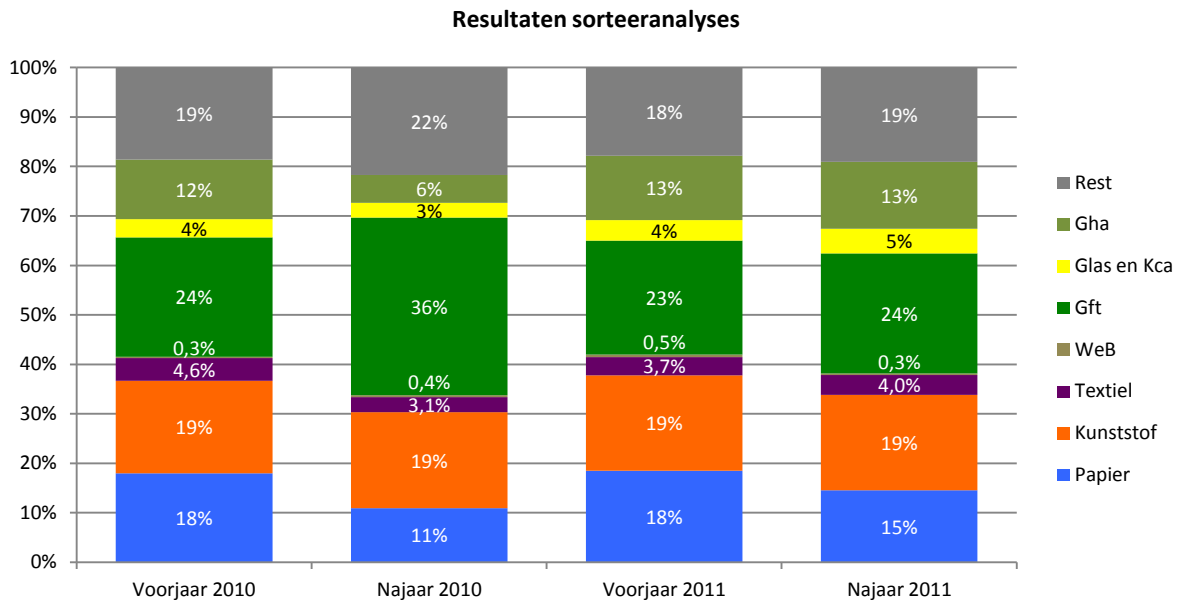
Het eerste idee had overeenkomsten met een retourette systeem, waarvoor samenwerking werd gezocht met Albert Heijn vestigingen in de gemeente Pijnacker-Nootdorp. Zowel een retourette systeem als een samenwerking met supermarkten bleek niet de mogelijkheden te bieden waarnaar gezocht werd. Vanuit deze verkenning is vervolgens het idee ontstaan te werken met inpandige brengpunten op goed bereikbare, veel bezochte locaties. Vanuit de eerdere verkenning van de mogelijkheden tot samenwerking met supermarkten was de focus gericht op de gemeente Pijnacker-Nootdorp. Uit overleg bleek de voorkeur van Avalex voor Pijnacker-Nootdorp als pilot gemeente aan te sluiten bij de gemeentelijke wensen, mogelijkheden en ambities. In figuur 3.1 zijn de inzamelresultaten van Pijnacker-Nootdorp weergegeven.

* Om het effect van Ryck, dat gestart is in september 2011 niet mee te laten tellen, zijn de inzamelresultaten gebaseerd op de eerste helft van 2011

Figuur 3.1: Inzamelresultaten Pijnacker-Nootdorp

In de afgelopen jaren is iets minder dan de helft van het totale afval gescheiden ingezameld en de andere helft wordt als restafval verbrand. Uit sorteeraanalyses blijkt dit restafval voor ongeveer 80 procent te bestaan uit afvalstromen die ook gescheiden aangeboden kunnen worden (voornamelijk groente-, fruit- en tuinafval, oud papier en karton, glas, kunststofverpakkingsmateriaal, textiel en diverse soorten grof huishoudelijk afval). Figuur 3.2 toont de samenstelling van het restafval van de gemeente Pijnacker-Nootdorp, zoals dit uit de sorteeraanalyses van 2010 en 2011 blijkt.

Figuur 3.2: Resultaten sorteeraanalyses restafval Pijnacker-Nootdorp

3.3 Vertaling van concept naar pilot

De kern van het Ryck concept is inwoners te betalen voor afval dat zij gescheiden komen brengen. Vijf belangrijke aspecten moesten hiervoor uitgewerkt worden:

- de locatie(s) en inrichting van de brengpunten;
- de afvalsoorten die gebracht kunnen worden;
- processen in het filiaal;
- de hoogte van de vergoedingen die inwoners ontvangen;
- het betaal- uitkeringsstelsel.

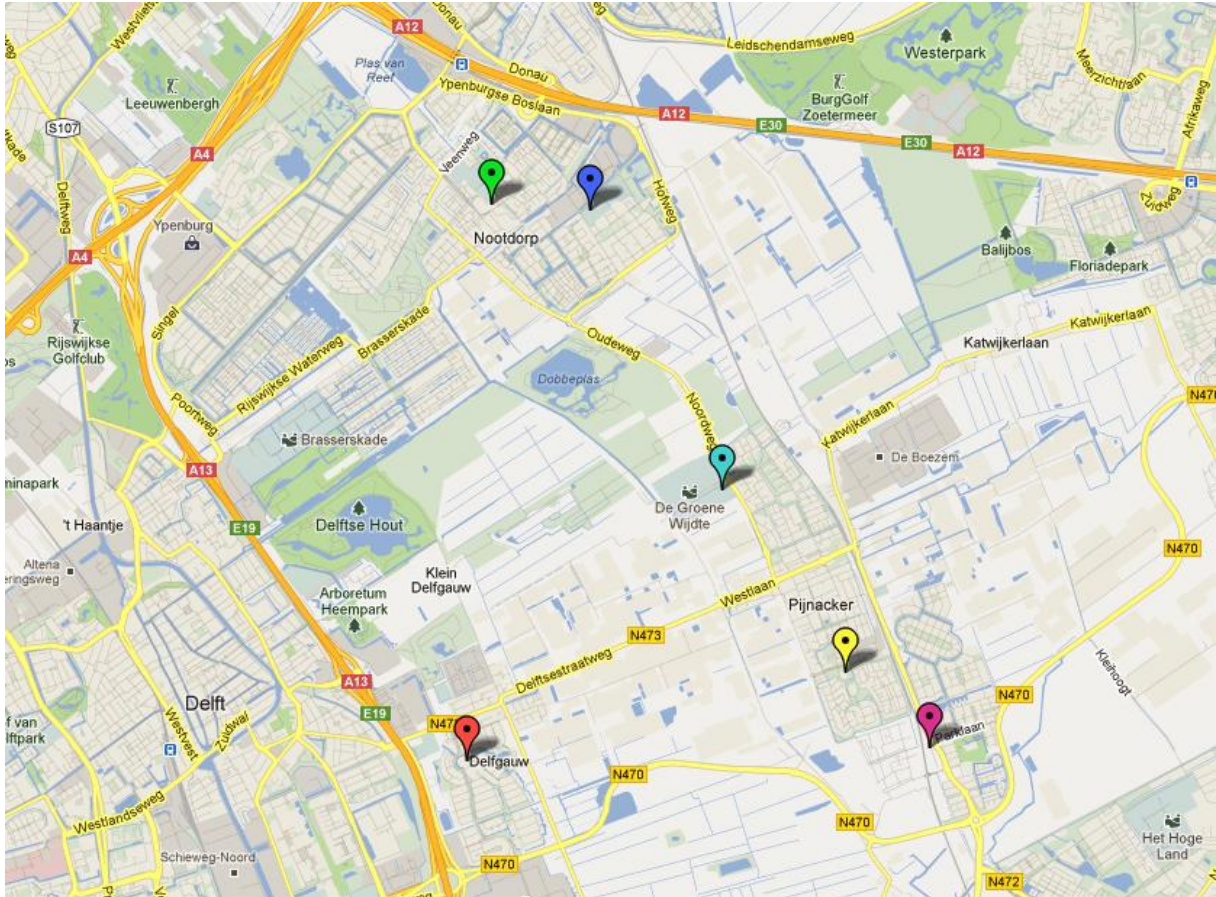
3.3.1 Locaties

Als hoofdlocatie – de locatie die tevens kantoorruimte moest bieden – bleek de voormalige Brandweerkazerne van Nootdorp beschikbaar. Voor de overige brengpunten is gestart met portocabines, die op (parkeer)terreinen bij winkelcentra, sportfaciliteiten en scholen zijn geplaatst. De portocabines zijn makkelijk te verplaatsen als een locatie niet geschikt blijkt en zijn flexibel uit te breiden als er meer ruimte nodig is. De brengpunten zijn filialen genoemd. De openingstijden verschillen per filiaal en zijn afgestemd op de tijden dat inwoners 'in de buurt zijn'. Een filiaal nabij een winkelcentrum heeft daarmee bijvoorbeeld andere openingstijden dan een filiaal nabij een sportcentrum.

Er is gestart met zes filialen, op de volgende locaties:

- 📍 Nootdorp Centrum, hoofdfiliaal: Koningin Julianastraat 12b, Nootdorp (voormalige brandweerkazerne)
- 📍 De Poort: De Poort 2, Nootdorp (parkeerplaats sporthal 's Gravenhout/basisschool De Waterwilg).
- 📍 De Groene Wijdte: Sportlaan 1-4, Pijnacker (tussen DSVP en Oliveo)
- 📍 Delfgauw: Gouden Rijderplein 1, Delfgauw (Emerald, op parkeerterrein tegenover Albert Heijn)
- 📍 Het Baken: Het Baken 2, Pijnacker (tegenover sporthal Het Baken)
- 📍 Keijzershof: Klapwijkseweg 4, Pijnacker (naast station Randstadrail en Albert Heijn)

Figuur 3.3: locaties Ryck filialen

Kantoor Ryck BV & filiaal Ryck Nootdorp Centrum

Filiaal Ryck Delfgauw

3.3.2 Afvalsoorten

Vanuit de grondstoffenbenadering en vanuit financieel oogpunt, komen alleen afvalsoorten in aanmerking die een positieve marktwaarde hebben. Deze voorwaarde selecteert de afvalsoorten:

- Oud papier en karton
- Kunststofverpakkingsmateriaal
- Textiel
- Kleine elektrische apparaten

Textiel

Plastic

Papier

Klein Elektrisch

Afvalstromen die via de Ryck filialen worden ingezameld

In eerste instantie werd overwogen ook verpakkingsglas via de filialen in te zamelen. De combinatie van geringe waarde, beperkte locatieruimte en het goede huidige inzamelresultaat hebben doen besluiten hier voorlopig van af te zien.

3.3.3 Processen in het filiaal

Inwoners komen naar een filiaal, plaatsen afval per afvalsoort in een krat en zetten dit krat op een rollenbank. Het krat wordt door een Ryck medewerker gecontroleerd (verkeerd of vervuild afval wordt geweigerd) en gewogen. Vervolgens wordt het krat geleegd in verzamelcontainers. Om de personele inzet te beperken, legen de inwoners de kratten zelf in de door de medewerkers aangewezen containers.

Interieur filiaal: rollenbank met kratten

Interieur filiaal: inwerpopeningen ondergrondse containers

3.3.4 Vergoedingen

In volledige analogie met de grondstoffengedachte, is de vergoeding die inwoners ontvangen voor het gebrachte afval gekoppeld aan de marktprijs. In relatie tot deze marktprijs ontvangen inwoners voor iedere kilogram kunststofverpakkingen en textiel een vergoeding van €0,25. Voor papier en kleine elektrische apparaten is een vergoeding van €0,05 per kilogram vastgesteld.

3.3.5 Betaalsysteem

De wens was geen contant geld in de filialen te hebben. Dit betekende dat er een bancaire betaling moest plaatsvinden en dat de inwoners zich bij het inleveren van afval hiertoe identificeren. Een pasjessysteem is dan de meest voor de hand liggende keuze. Als eerste zijn de mogelijkheden van de Avalex pas onderzocht. Deze pas is echter gebonden aan adressen waarvoor afvalstoffenheffing wordt betaald (één pas per adres), terwijl het Ryck concept gericht is op individuele personen. Daarbij zou het gebruik van de Avalex pas betekenen dat de Avalex administratie wordt uitgebreid met een omvangrijke crediteuren administratie. Om beide redenen is besloten een aparte pas in te voeren.

Uitgaande van een betaal- en identificatiesysteem middels een pasje, is de noodzakelijke hard- en software ontwikkeld. De hardware koppelt de weeginstallatie aan een pasjesscanner. Hiermee kan vervolgens softwarematig het gewicht – en daarmee de verdiende vergoeding – per afvalstroom aan de juiste identiteit worden gekoppeld. Gebruikerssoftware die online toegankelijk is, maakt het voor inwoners mogelijk om de persoonsgegevens bij te houden en de gespaarde tegoeden en de overboekingen, die hebben plaatsgevonden, in te zien.

De Ryckkaart

3.4 Pilot periode

De eerste voorbereidingen voor de pilot zijn in oktober 2010 gestart. De voorbereidingen bestonden in hoofdzaak uit de locatiekeuze, inrichting van de filialen en de ontwikkeling van de software. Op 17 september 2011 is de pilot van start gegaan. Rekening houdend met een opstarttijd, is besloten de pilot zes maanden te laten duren. Afhankelijk van de resultaten kon de pilot periode verkort of verlengd worden. Half maart is de pilot officieel beëindigd. Vanwege het nog steeds positieve inzamelresultaat, is besloten om in afwachting van de evaluatie het Ryck concept voorlopig voort te zetten.

3.5 Organisatie

3.5.1 Projectorganisatie

Om het Ryck concept snel te ontwikkelen en tot een pilot over te kunnen gaan, werd besloten tot een platte projectorganisatie. Er is een projectgroep opgericht waarin de noodzakelijke kennis en bevoegdheden van zowel de gemeente Pijnacker-Nootdorp als Avalex vertegenwoordigd waren. Namens Avalex nam een extern adviseur, tevens mede ontwikkelaar van het Ryck concept, deel in de projectgroep. Tijdens het project heeft deze adviseur Ryck BV opgericht. Bepaalde projectactiviteiten zoals communicatie en software ontwikkeling zijn in dit bedrijf onder gebracht. Ryck kan hierdoor makkelijker als apart concept, met een eigen uitstraling en herkenbaarheid in de markt gezet worden. Tevens maakte het een betere scheiding mogelijk tussen de projectactiviteiten en de reguliere werkzaamheden van Avalex. Vanaf de oprichting neemt Ryck BV als partij deel in de projectgroep. De verdeling van specifieke taken op hoofdlijnen was: medewerkers van de gemeente communiceerden met stakeholders en bepaalden de uiteindelijke locaties; medewerkers van Avalex brachten de noodzakelijke logistieke en branche specifieke kennis in; medewerkers van Ryck zorgden voor de communicatie- en automatiseringskennis.

Aanvullend op de projectgroep is een communicatiegroep gevormd. Hierin nam naast medewerkers van de gemeente, Avalex en Ryck de Rotterdamse Communicatie Groep deel. Dit bedrijf heeft specifieke communicatieve expertise ingebracht en heeft uitvoering gegeven aan het ontwikkelen en maken van communicatiemateriaal.

3.5.2. Operationele organisatie

Alle afval gerelateerde werkzaamheden in de Ryck filialen en ten behoeve van de ondersteuning hiervan, worden uitgevoerd door medewerkers van Avalex. Eén medewerker per filiaal neemt het afval van bezoekers in ontvangst, controleert het afval, zorgt voor de weging van het goedgekeurde afval en beheert het afval op het filiaal. Onderdeel van het afvalbeheer op het filiaal is zorgen voor beschikbare (lege) containers en aangeven wanneer containers geleegd moeten worden. Het transport van afval wordt uitgevoerd door- of namens Avalex. Gedurende de pilot zijn twee coördinatoren verantwoordelijk voor het beheer van de filialen, het aansturen en begeleiden van de medewerkers, voor het organiseren van de afvaltransporten, het uitvoeren van experimenten en het implementeren van wijzigingen.

Medewerkers van Ryck BV, kantoorhoudend in de voormalige brandweerkazerne, beheren de locaties (onderhoud en storingsen), beheren de software (ontwikkeling en onderhoud), verzorgen het klantcontact (pasbeheer en klantenservice) en verzorgen de administratie. Daarnaast verzorgt Ryck BV het relatiebeheer, de promotionele activiteiten en is verantwoordelijk voor de communicatie.

3.6 Afvalbeheer

Het afvalbeheer bestaat uit twee componenten: de inzamelmiddelen op de filialen en het transport van ingezameld afval. Er is vanwege de beperkt beschikbare ruimte gekozen om gebruik te maken van ondergrondse containers voor papier, kunststof en textiel. De containers voor papier en kunststof zijn daarbij voorzien van een ondergrondse persinstallatie. Via een koker, kunnen de ondergrondse containers vanuit het filiaal worden gevuld. Voor kleine elektrische apparaten is in pandig een minicontainer geplaatst. Het filiaal in de voormalige brandweerkazerne bood echter voldoende ruimte voor in pandige containers. Voor papier en kunststof zijn in pandige perscontainers geplaatst; voor textiel zijn rolcontainers gebruikt. Kleine elektrische apparaten worden opgeslagen in een zeecontainer van Wecycle.

De ondergrondse containers bij de kleine filialen worden in de reguliere inzamelroutes van de betreffende afvalstromen geleegd, evenals de textielcontainers in het hoofdfiliaal. De containers met kleine elektrische apparaten worden van de kleine filialen overgebracht naar het hoofdfiliaal, waar de apparaten worden overgeladen in de zeecontainer. Volle zeecontainers en perscontainers worden naar de verwerkerslocatie getransporteerd.

3.7 Begroting

3.7.1 Financiën

Verwachte kosten en opbrengsten varieerde met de invulling van het concept. Omdat de invulling van het concept tot medio 2011 frequent is aangepast, hebben de voorgaande begrotingen geen relevantie met het geïmplementeerde concept en zijn daardoor niet relevant voor de evaluatie. In juli 2011 is de laatste begroting opgesteld. In tabel 3.1 is deze begroting samengevat weergegeven.

Tabel 3.1: begroting Ryck pilot, juli 2011

Inkomsten	
Opbrengsten uit vermarkte afvalstromen (prijspeil juli 2011)	€ 310.000
Vermeden verwerkingskosten restafval (€80 per 1.000 kg.)	€ 60.000
Subsidie Wecycle	€ 150.000
Inzet regulier budget gemeente Pijnacker-Nootdorp voor afvalcommunicatie	€ 25.000
Besparing op huidige inzamelvoorzieningen	€ 90.000
Totale inkomsten	€ 635.000
Uitgaven	
Vergoedingen aan deelnemers	€ 185.000
PR & Marketing	€ 50.000
Kapitaallasten inrichting depots	€ 20.000
Huur depots	€ 13.000
Automatisering	€ 20.000
Bemensing depots	€ 140.000
Logistieke kosten	€ 75.000
Managementkosten	€ 90.000
Overige kosten	€ 42.000
Totale uitgaven	€ 635.000
Begroot resultaat	€ 0

3.7.2 Afvalhoeveelheden

Het uitgangspunt van het Ryck concept is dat dit tot extra gescheiden afval leidt. Dit extra afval leidt tot extra opbrengsten en tot vermeden verwerkingskosten voor restafval. Voor de totale via Ryck ingezamelde afvalhoeveelheden (dus het extra afval plus het afval dat verschoven is van andere inzamelmethoden) wordt een vergoeding betaald. Voor zowel de hoeveelheid extra afval als voor de hoeveelheid verschoven afval zijn voor de start van de pilot aannames gedaan. Deze aannames vormen de basis voor de opbrengsten uit het vermarkte afval, de vermeden verwerkingskosten en de vergoedingen aan deelnemers in de financiële begroting. Tabel 3.2 geeft een overzicht van deze aannames.

Tabel 3.2: Begrote afvalhoeveelheden (x 1.000 kilogram)

	Hoeveelheid
Extra afval (33% van hoeveelheid in restafval 2010)	749
Verschuiving vanuit bestaande voorzieningen (54% van gescheiden inzameling in 2010)	868
Totaal	1.617

3.8 Wecycle subsidie

In februari 2011 werd bekend dat Wecycle (voorheen Stichting NVMP), via de NVRD, middels subsidieverstrekking een impuls aan de gescheiden inzameling van kleine elektrische apparaten wilde geven. Communicatie activiteiten of pilot projecten die tot doel hebben de inzameling van gebruikte elektrische apparaten en spaarlampen te stimuleren en de bewustwording hieromtrent te verhogen, kwamen in aanmerking voor subsidieverstrekking.

Het Ryck concept voldoet zowel inhoudelijk als communicatief aan deze voorwaarden. In maart 2011 is een subsidie aanvraag ingediend voor zowel een pilot project als een communicatieproject. Het aangevraagde en ook toegekende subsidiebedrag bedroeg €151.652,-.

Uit de sorteeraanlyse van het najaar 2010, blijkt dat het restafval voor 0,4 procent uit kleine elektrische apparaten bestaat. In het Wecycle projectplan is de doelstelling geformuleerd een derde van de in het restafval aanwezige hoeveelheid kleine elektrische apparaten via Ryck filialen in te zamelen. Voor de half jaar durende pilot betekent dit een inzameldoelstelling van kleine elektrische apparaten van 8.000 kilogram.

3.9 Communicatie

3.9.1 Strategie

Ryck is een nieuw concept dat invulling wil geven aan een nieuwe benadering van afval. Traditioneel zien inwoners afval als vies en onbruikbaar, iets waar ze zo snel en zo makkelijk mogelijk van af willen. De grondstoffenbenadering vereist dat inwoners de waarde van afval gaan erkennen (milieu en/of financieel) en van daaruit extra handelingen willen verrichten. Het Ryck concept gaat nog een stap verder: inwoners wordt gevraagd hun afval te brengen, in ruil voor een vergoeding. Enerzijds wordt een grote inspanning van inwoners gevraagd, anderzijds staat hier een concrete en directe beloning tegenover. Grote veranderingen dus ten opzichte van de traditionele beleving van afval.

Ondanks dat de grondstoffengedachte bij inwoners al enige bekendheid begon te krijgen (voornamelijk vanuit de Plastic Hero campagnes), zou op dit gebied nog inspanning nodig zijn om de gedachte van Ryck duidelijk te maken. Omdat dit binnen vrij korte tijd moest gebeuren, in verband met de beperkte pilot periode, is besloten tot een brede, grootschalige communicatiecampagne. Omdat de grondstoffenbenadering en de wijze waarop Ryck hier invulling aan geeft niet meer van afval uit gaat en alleen een belonend element bevat (en geen bestraffend element), moest de communicatie fris, positief en motiverend zijn. Daarnaast moest het de noodzakelijke informatieve elementen bevatten.

3.9.2 Opzet

De communicatiecampagne was een kritieke factor voor de pilot. De pilot kon alleen slagen door inwoners zo snel mogelijk en in grote omvang te bereiken en te motiveren. Omdat hiervoor veel meer nodig was dan de gebruikelijke communicatiemiddelen waar Avalex en de gemeente ervaring mee hebben, is hiervoor een professioneel communicatiebureau ingeschakeld. De gemeente Pijnacker-Nootdorp heeft hiervoor €25.000,- bekostigd via het reguliere budget voor communicatie op het gebied van afvalscheiding.

Samen met dit bureau is een totaalconcept uitgewerkt: kleuren, logo's, afbeelding, stijl. In de vorm van flyers, posters, uitingen via alle gemeentelijke kanalen, acties en promotie team's op straat, is de campagne direct in volle omvang krachtig gelanceerd. Binnen korte tijd was het concept in de gehele gemeente bekend en werd er zelfs in landelijke media over gesproken.

Communicatie via inzamelvoertuigen Avalex

Flyer

Een belangrijk onderdeel van de communicatiecampagne was het direct benaderen van specifieke doelgroepen: scholen en verenigingen. Het via de jeugd motiveren van volwassenen tot meer milieubewustzijn en afvalscheiding, is een beproefd concept. Door de verdienmogelijkheid van Ryck, bleken kinderen hierdoor wel zeer enthousiaste Ryck ambassadeurs te worden. De gedrevenheid onder kinderen heeft in belangrijke mate bijgedragen aan het grote aantal deelnemers bij de start van de pilot.

Het verenigingsleven zorgt in Pijnacker-Nootdorp al lange tijd voor (een deel van) de papierinzameling. Daarom is samen met verenigingen een modus ontwikkeld waarbij Ryck het verenigingsleven ondersteund bij het verwerven van inkomsten uit gescheiden afvalinzameling. Vervolgens zijn via promotie acties de leden van de verenigingen geïnformeerd en gemotiveerd om mee te doen met Ryck.

3.9.3 Acties

Als onderdeel van de communicatiecampagne zijn diverse acties georganiseerd. Ryck promotieteams zijn een aantal keer in de winkelcentra van de gemeente Pijnacker-Nootdorp ingezet. In samenwerking met andere partijen, zoals Nedvang (bekend van Plastic Hero), zijn actiemaanden en -dagen georganiseerd waarin een afvalstroom (bijvoorbeeld kunststof en kleine elektrische apparaten) of een doelgroep (bijvoorbeeld scholen) centraal stond.

Een actie met een algemeen karakter was deelname aan de week van Nederland Schoon en de Landelijke Opschoondag als onderdeel hiervan. Tijdens deze actie werd duidelijk hoeveel waarde zwerfafval eigenlijk heeft.

Flyer

3.10 Aanpassingen tijdens de pilot

De pilot had mede tot doel het concept op basis van praktijkervaringen verder te ontwikkelen. Tijdens de pilot zijn twee belangrijke wijzigingen doorgevoerd. Het filiaal De Poort in Nootdorp bleek dermate weinig bezoekers te krijgen, dat besloten werd deze te sluiten. In mei 2012 is besloten om, gezien de verhouding tussen het aantal bezoekers en de exploitatiekosten, ook het filiaal Het Bakken te sluiten. In afwachting van het evaluatierapport en bestuurlijke besluitvorming, wordt met de daadwerkelijke sluiting gewacht tot juli 2012.

Veel bezoekers van de filialen gaven aan behalve kleine elektrische apparaten ook spaarlampen, batterijen en cartridges in te willen leveren. Besloten is de afvalstromen die gebracht kunnen worden hiermee uit te breiden. Voor deze drie afvalstromen wordt echter geen vergoeding gegeven. De ontvangen hoeveelheden zijn daarom niet geregistreerd. In de totale afvalhoeveelheden van Avalex zijn de gewichten wel opgenomen.

4 Resultaten

4.1 Communicatie

Ryck heeft vanaf het begin grote media aandacht gekregen. In eerste instantie betrof het persberichten in de lokale media. Na een artikel op de voorpagina van de Telegraaf op 7 september 2011, heeft zich een ware media vloedgolf ontwikkeld. Vrijwel alle nationale kranten, televisie programma's en radiostations hebben over het Ryck concept bericht. De communicatiecampagne waarmee het concept is gelanceerd is ook in de wereld van de marketing communicatie niet onopgemerkt gebleven. De communicatiecampagne van Ryck is namelijk bekroond met een bronzen Esprix, een zeer prestigieuze marketing communicatieprijs. Ook vakmedia hebben uitgebreide aandacht besteed aan Ryck. Behalve berichtgevingen, zijn in vakbladen uitgebreide inhoudelijke artikelen geplaatst en zijn Avalex en Ryck BV op diverse bijeenkomsten uitgenodigd als gastsprekers. Door de grote media aandacht kreeg Ryck voldoende bekendheid, waardoor eigen communicatie inspanningen beperkt konden worden tot herhalingsboodschappen en een aantal acties. In tabel 4.1 is een overzicht gegeven van de media waarin aandacht aan Ryck is besteed.

Tabel 4.1: media waarin aandacht aan Ryck is besteed

Lokaal	Nationaal	Radio / TV	Vakmedia
Telstar	Telegraaf	RTL Ontbijtnieuws	GRAM
Algemeen Dagblad	Algemeen Dagblad	RTL nieuws	Vakblad Afval!
RTV West	NRC Handelsblad	NOS Journaal op 3	Binnenlandsbestuur
	Metro	NOS Journaal	NVRD bijeenkomsten
	Opinietijdschrift Ode	WNL Vandaag de Dag	
		VPRO Goudzoekers	
		KRO Rekenkamer	
		BNR Nieuwsradio	
		Radio 1	
		Qmusic	
		3FM	

4.2 Deelnemers

Pijnacker-Nootdorp telt ruim 18.000 huishoudens. Direct na de start van de pilot, hebben bijna 2.000 inwoners zich aangemeld. In mei 2012 bedroeg het aantal actieve deelnemers bijna 6.600. Dit is ongeveer gelijk aan een derde van het aantal woonhuisaansluitingen.

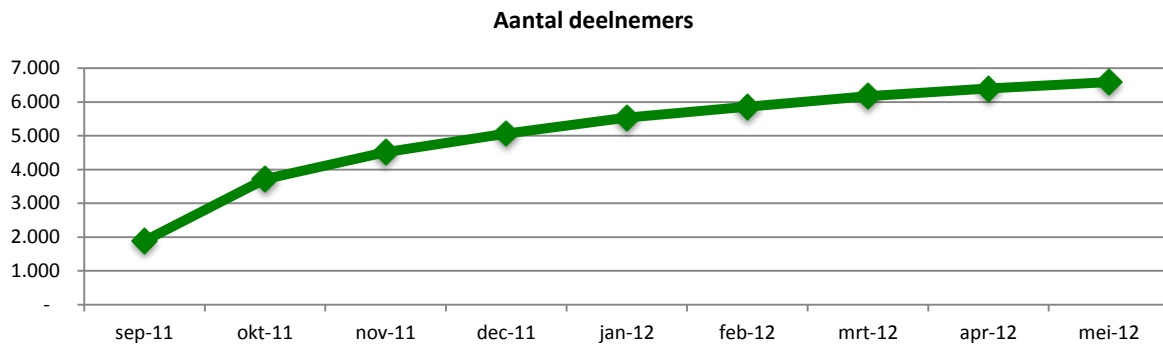

Wachtende deelnemers in een filiaal

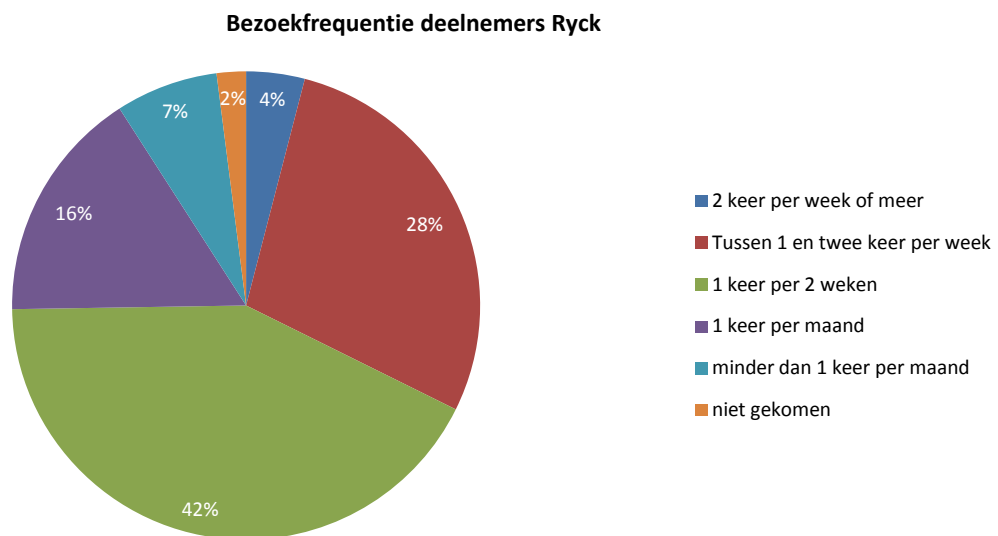
Enthousiaste jonge deelnemer

In figuur 4.1 is de toename van het aantal deelnemers weergegeven. Hierin is duidelijk te zien dat ook na maart 2012 het aantal deelnemers toeneemt. Deze toename is vergelijkbaar met de toename in de laatste maanden van de pilot, ongeveer 200 á 300 nieuwe deelnemers per maand.

Figuur 4.1: aantal deelnemers Ryck

Tijdens de pilot periode is frequent onderzoek verricht onder zowel deelnemers als niet-deelnemers. Dit onderzoek, in de vorm van enquêtes, had tot doel inzicht te krijgen in de beweegredenen van inwoners om wel of niet gebruik te maken van de Ryck inzamelmethode. Uit het deelnemersonderzoek van januari 2012 bleek dat circa 74 procent van de deelnemers ten minste eens per twee weken een Ryck filiaal bezoekt, wat is weergegeven in figuur 4.2.

Figuur 4.2: frequentie bezoek Ryck deelnemers

De vijf belangrijkste genoemde redenen om deel te nemen aan Ryck zijn: milieu, geld, gemak, bewustwordingseffect voor de kinderen en gespaarde bedragen ten gunste laten komen van goede doelen en verenigingen. Voor het niet deelnemen aan Ryck worden hoofdzakelijk drie redenen genoemd: gebrek aan tijd en geen energie ervoor over hebben, afval gaat via een ander mee naar Ryck en gebrek aan interesse in milieu en duurzaamheid. Daarbij blijkt het nauwelijks voor te komen dat er meerdere actieve deelnemers per huishouden zijn, wat betekent dat ruim een derde van de huishoudens deelneemt aan Ryck. Uit onderzoek dat in mei 2012 onder de deelnemers is gehouden, blijkt dat circa 23 procent regelmatig afval van anderen meeneemt. Van de deelnemers die momenteel enkel hun eigen afval brengen, gaf bijna een derde aan geïnteresseerd te zijn om in de toekomst ook het afval van andere huishoudens te brengen. Het is niet bekend van hoeveel huishoudens het afval indirect via de Ryck filialen wordt ingezameld.

4.3 Zwerfvuil

Medewerkers van de gemeente Pijnacker-Nootdorp, hebben gedurende de pilot een afname van de hoeveelheid zwerfvuil geconstateerd. Dit was vooral merkbaar bij de milieuparkjes (locaties met verzamelcontainers voor glas, papier, kunststof en textiel). De gemeente geeft drie mogelijke oorzaken voor de afname van zwerfvuil:

- De afname van zwerfvuil houdt verband met de afname van het gebruik van de milieuparkjes.
- Bijgeplaatst afval bij milieuparkjes werd door (andere) inwoners weggehaald en alsnog aangeboden bij Ryck.
- Autonome ontwikkelingen vanwege de recessie.

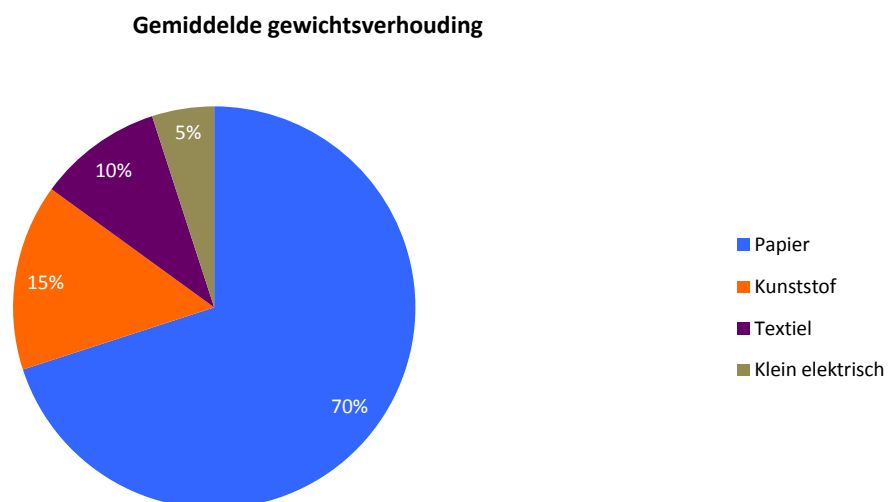
De gemeente heeft geprobeerd om op basis van de gewichten van het verwerkte afval enige kwantitatieve duiding te geven aan de afname van de hoeveelheid zwerfvuil. Dit bleek echter niet voldoende nauwkeurig, omdat dit afval (deels) samen met ander zwaarder afval wordt afgevoerd, zoals dumpingen van oud ijzer, puin en hout alsmede veegvuil en afval uit openbare prullenbakken. De bijdrage van de lichtere fracties die via Ryck worden ingezameld (papier en kunststof) bleek onvoldoende significant op het totaal. Wel is waargenomen dat vooral kinderen het plastic zwerfvuil en papier van straat verzamelen en inleveren bij de Ryck filialen. De waarde die afval in het Ryck concept krijgt, heeft dus onmiskenbaar een positief effect op de hoeveelheid zwerfvuil en draagt daarmee bij aan een schonere openbare ruimte.

4.4 Inzamelresultaten

Het inzamelen van papier, kunststof, textiel en kleine elektrische apparaten via de Ryck filialen, heeft geleid tot 24 á 31 procent hogere inzamelresultaten van deze afvalstromen. Hierdoor is de hoeveelheid restafval met 7 á 9 procent afgenomen en de totale afvalscheiding met 4 á 5 procent gestegen.

4.4.1 Inzameling via de Ryck filialen

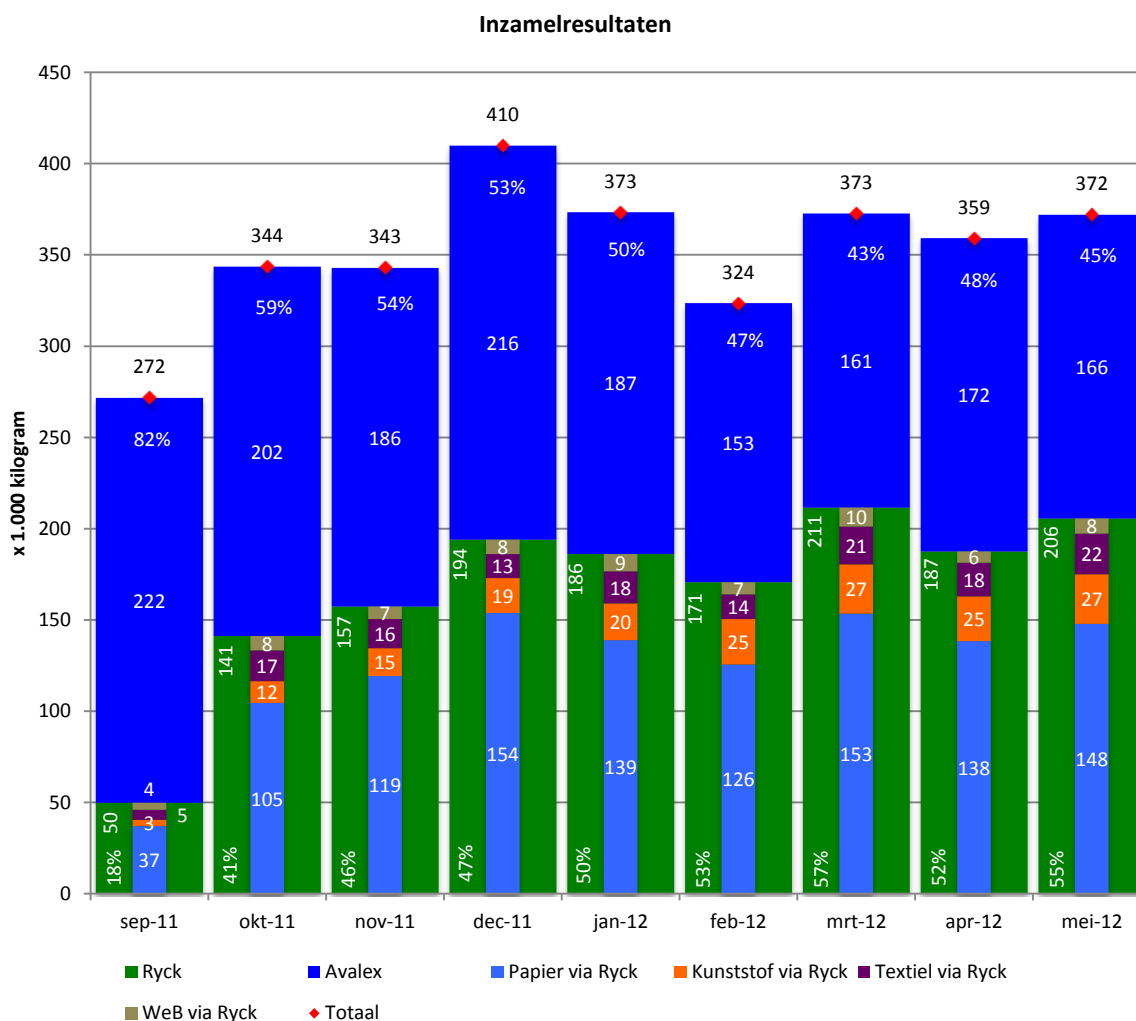
Analoog aan de snelle toename van het aantal deelnemers, is ook de hoeveelheid afval die via de Ryck filialen is ingezameld snel toegenomen. Tot december heeft een snelle stijging van de gebrachte hoeveelheden afval plaatsgevonden. Vanaf december 2011 neemt de hoeveelheid gebracht afval tot op heden, nog licht toe. Per maand is deze trend door het wisselend aantal dagen en het aantal weekenden per maand, niet direct zichtbaar. Op weekbasis gezien, bedroeg de totale hoeveelheid naar de Ryck filialen gebracht afval begin oktober 28 ton per week, begin december 40 ton per week en eind mei tussen de 45 en 50 ton per week. De toename heeft voor alle vier de afvalstromen, papier, kunststof, textiel en kleine elektrische apparaten in vrijwel gelijke mate plaatsgevonden. In figuur 4.3 is de gemiddelde gewichtsverhouding van de vier afvalstromen weergegeven.

Figuur 4.3: gemiddelde gewichtsverhouding van de afvalstromen die op de Ryck filialen zijn gebracht

In figuur 4.4 is de verdeling tussen inzameling via Ryck filialen en bestaande Avalex voorzieningen weergegeven. Hierdoor wordt zichtbaar dat vanaf februari meer dan de helft van de betreffende vier afvalstromen via de Ryck filialen wordt ingezameld. Voor de inzameling via de Ryck filialen zijn tevens de hoeveelheden per afvalstroom weergegeven.

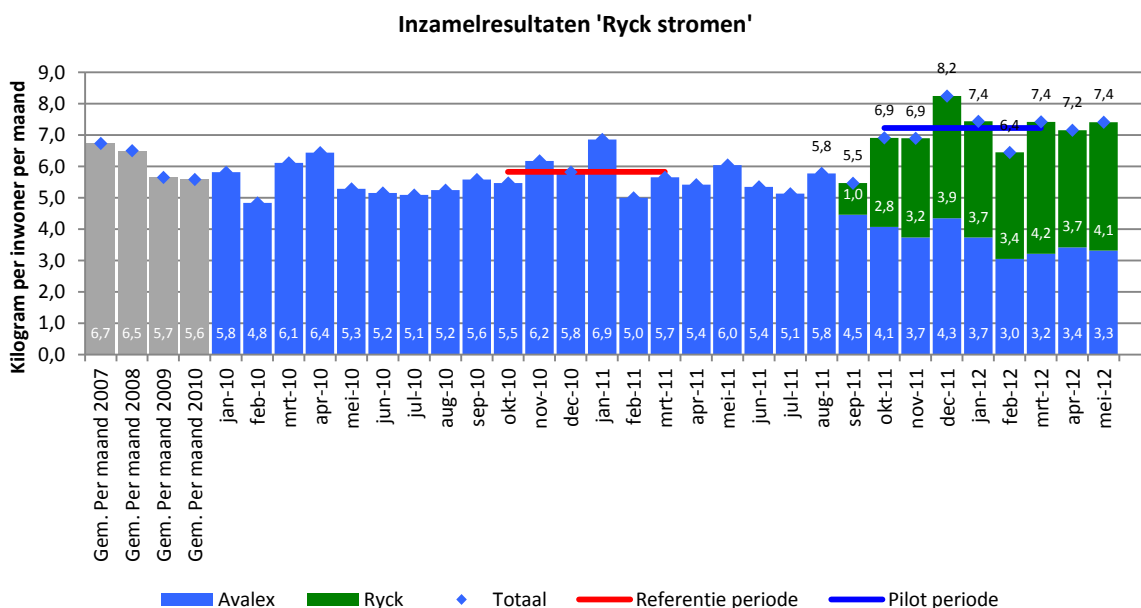
Figuur 4.4: ingezamelde hoeveelheden afval via de Ryck filialen en bestaande Avalex voorzieningen

4.4.2 Extra afval als gevolg van Ryck

Ryck heeft tot doel inwoners te motiveren tot meer afvalscheiding. In de pilot periode zou daarom een toename van de ingezamelde hoeveelheden papier, kunststof, textiel en elektrische apparaten te zien moeten zijn. Naar verwachting bestaat het afval dat door inwoners op de Ryck filialen gebracht wordt voor een deel uit afval dat voorheen via andere inzamelsystemen werd aangeboden en voor een deel uit extra gescheiden afval. Met name de hoeveelheid extra gescheiden afval is van belang in de beoordeling van de toegevoegde waarde van het Ryck concept. Om te bepalen hoeveel extra gescheiden afval er via de Ryck filialen is ingezameld, zijn de inzamelresultaten van de pilot periode, van oktober 2011 tot en met maart 2012, vergeleken met dezelfde zes maanden van een jaar eerder. Hiervoor is voor beide perioden het gemiddelde resultaat van de betreffende maanden berekend. Door uit te gaan van dit gemiddelde worden versturende maandinvloeden geneutraliseerd. Door de inzamelresultaten te berekenen in kilogram per inwoner, wordt tevens het effect van een stijging van het aantal inwoners (ruim vier procent in 2012 ten opzichte van 2010) geneutraliseerd. In figuur 4.5 is het gemiddelde inzamelresultaat van beide perioden weergegeven. Om zowel de maandfluctuaties als de lange termijn trend van het afvalaanbod zichtbaar te maken, zijn in de figuur ook de tussenliggende maanden en voorafgaande maanden weergegeven.

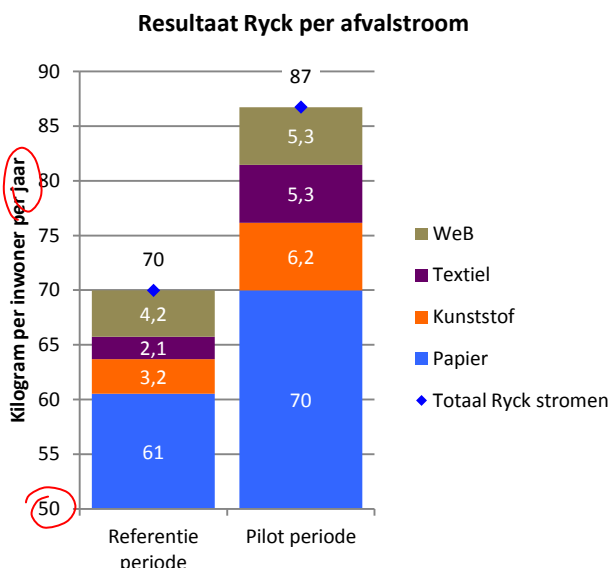

In de pilot periode is gemiddeld 7,2 kilogram per inwoner per maand ingezameld. In de referentie periode was dat gemiddeld 5,8 kilogram per inwoner per maand, een verschil van 1,4 kilogram. Tijdens de pilot periode is dus 24 procent meer ingezameld dan in dezelfde periode een jaar eerder.

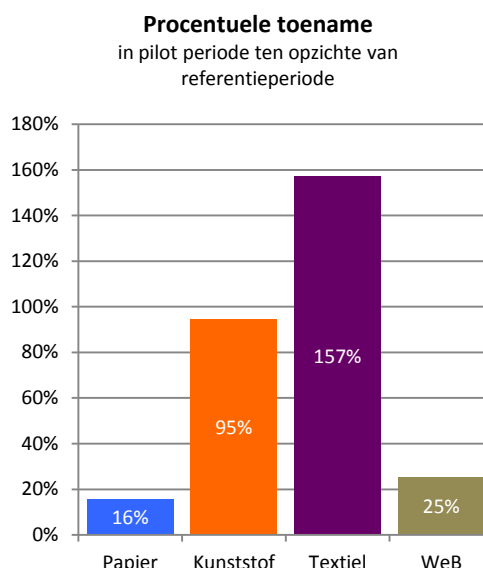

Figuur 4.5: inzamelresultaat pilot periode Ryck ten opzichte van referentieperiode

In figuur 4.6 zijn de totale inzamelresultaten per afvalstroom weergegeven. Hierbij zijn de maandgemiddelden voor beide perioden vertaald naar jaargemiddelden, waardoor de getallen herkenbaarder worden en vergelijkingen mogelijk zijn. In figuur 4.7 is de toename van de ingezamelde hoeveelheden per afvalstroom procentueel weergegeven.

Figuur 4.6: inzamelresultaat Ryck per afvalstroom op jaarbasis

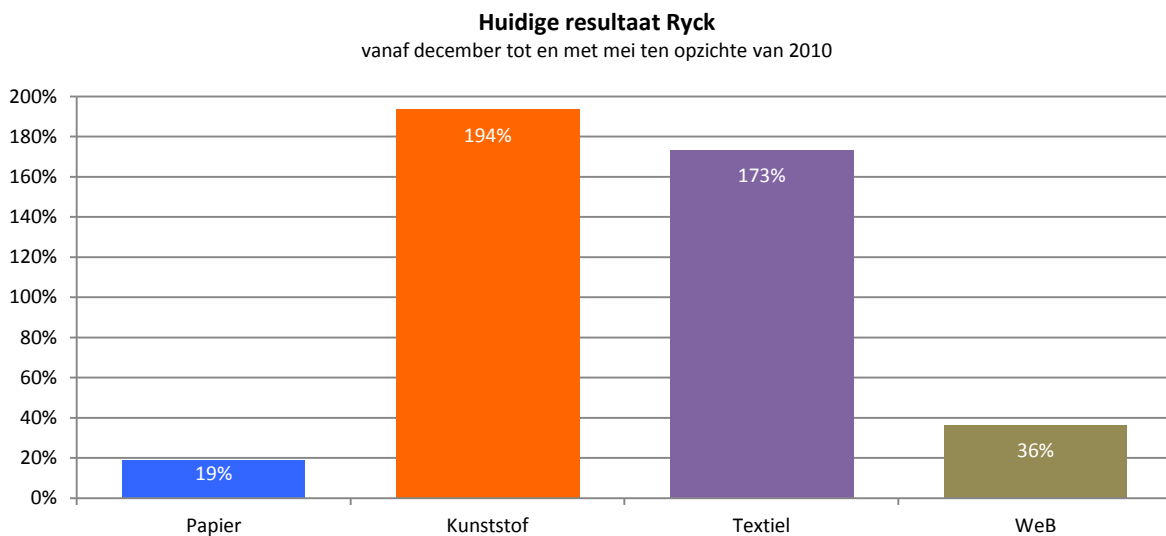
Figuur 4.7: toename per afvalstroom

De extra hoeveelheid gescheiden ingezameld afval (17 kilogram per inwoner op jaarbasis), bestaat voor meer dan de helft uit papier (9 kilogram per inwoner op jaarbasis). Als gekeken wordt naar de toename per afvalstroom, is te zien dat de hoeveelheid ingezameld kunststof bijna is verdubbeld en de hoeveelheid textiel meer dan verdubbeld is. De hoeveelheid elektrische apparaten lijkt slechts licht te zijn gestegen. Hierbij moet er echter rekening mee worden gehouden dat deze toename is toe te schrijven aan een stijging van de hoeveelheid kleine elektrische apparaten, terwijl het gewicht en percentage zijn weergegeven voor de totale hoeveelheid wit- en bruingoed, dus inclusief koelkasten, wasmachines, etc. Er zijn namelijk geen inzamelresultaten beschikbaar voor enkel kleine elektrische apparaten in de referentieperiode.

4.4.3 Huidige inzamelresultaten Ryck

In de berekening van de resultaten van het Ryck concept is uitgegaan van de pilot periode. Hierdoor zijn de resultaten beïnvloed door de opstartfase en wordt geen rekening gehouden met de nog steeds toenemende stijging van de resultaten. Het vergelijken van de periode december 2011 tot en met mei 2012, een periode die meer representatief is voor het effect van Ryck, met het laatste volledige kalenderjaar (2010), geeft een indicatie van de resultaten die met Ryck op termijn gerealiseerd kunnen worden. De meest recente resultaten, zonder de opstarteffecten, zijn hoger dan de resultaten in de pilot periode. Vooral het verschil in de stijging van de hoeveelheid ingezameld kunststof is hierbij opvallend. Dit verschil wordt deels verklaard doordat in de gebruikte referentieperiode de gescheiden inzameling van kunststofverpakkingsmateriaal is gestart. Op basis van de stijging van de inzamelresultaten in de eerste helft van 2011, ten opzichte van 2010, kan gesteld worden dat ongeveer een derde van de stijging is toe te schrijven aan de nog steeds toenemende resultaten van Ryck. De Plastic Hero actie in februari heeft een extra impuls aan de kunststofinzameling gegeven.

In figuur 4.8 is de stijging van de inzamelresultaten weergegeven voor de periode december 2011 tot en met mei 2012, ten opzichte van het gemiddelde resultaat in 2010.

Figuur 4.8: resultaat Ryck december 2011 t/m mei 2012 ten opzichte van 2010

4.4.4 Scheidingsresultaten

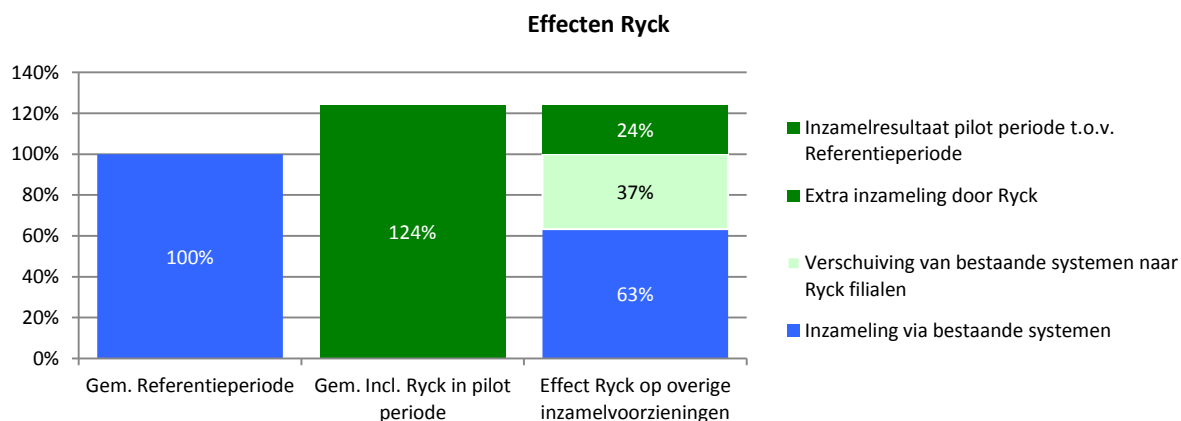
De afvalstromen papier, kunststof, textiel en wit- en bruingoed bedragen tezamen ongeveer 14 procent van de totale afvalhoeveelheid. In de pilot periode is totaal circa 24 procent meer van deze afvalstromen ingezameld dan in de referentieperiode. De extra ingezamelde hoeveelheden werden voorheen als restafval ingezameld. De extra inzameling via de Ryck filialen leidt dan ook tot circa 7 procent minder restafval en een toename van het totale afvalscheidingsresultaat met circa 4 procent. Hiermee stijgt de totale afvalscheiding van 46 naar 50 procent op jaarbasis. Als de opstartmaanden buiten beschouwing worden gelaten en de resultaten tot en met mei 2012 worden vergeleken met de gemiddelde resultaten van het laatste volledige kalender jaar 2010, bedraagt de

toename van de via de Ryck filialen ingezamelde afvalstromen circa 31 procent. De hoeveelheid restafval neemt hierdoor af met circa 9 procent en de totale afvalscheiding neemt toe met circa 5 procent tot 51 procent. Deze resultaten vormen de basis voor besluitvorming over het al dan niet voortzetten van Ryck.

De hoeveelheid en de samenstelling van het restafval wordt door veel meer factoren beïnvloed dan door het effect dat Ryck heeft op een stijgende hoeveelheid gescheiden ingezameld afval. Doormiddel van sorteeranalyses kan daarom het effect dat Ryck op het restafval heeft niet eenduidig worden vastgesteld. Duidelijk is dat het extra gescheiden afval dat via de Ryck filialen wordt ingezameld, afkomstig moet zijn uit het restafval en daarmee zorgt voor een daling van de hoeveelheid restafval die aan Ryck kan worden toegeschreven.

4.4.5 Effect van Ryck op bestaande inzamelvoorzieningen

Gemiddeld is in de pilot periode 51 procent van de ingezamelde hoeveelheid papier, kunststof, textiel en kleine elektrische apparaten via Ryck filialen ingezameld. De via de Ryck filialen ingezamelde hoeveelheid van deze vier afvalstromen bestond in de pilot periode voor circa 24 procent uit extra gescheiden afval en voor het overige deel uit afval dat voorheen via de bestaande voorzieningen werd ingezameld. Ten opzichte van de referentieperiode (oktober 2010 tot en met maart 2011) heeft daarmee een verschuiving van de bestaande inzamelvoorzieningen naar Ryck filialen plaatsgevonden van 37 procent. Dit geeft een indicatie voor de te realiseren of na te streven efficiency binnen de bestaande inzamelvoorzieningen. In figuur 4.9 zijn de effecten weergegeven van Ryck op de bestaande inzamelvoorzieningen, ten opzichte van de referentieperiode.

Figuur 4.9: effect Ryck op bestaande inzamelvoorzieningen

4.4.6 Effecten van trends in afvalaanbod

Het afvalaanbod wijzigt continu. Economische ontwikkelingen beïnvloeden het consumptiegedrag en daarmee indirect de hoeveelheid afval. Ontwikkelingen in de verpakkingindustrie leiden tot steeds lichtere verpakkingmaterialen. Toenemende digitalisering leidt tot minder papier. Volgens opgave van Reparco is in 2011 landelijk zelfs bijna zeven procent minder huishoudelijk papier ingezameld dan in 2010. Door deze overwegend dalende trends, is het werkelijke effect van Ryck groter dan op basis van de gekozen referentieperiode berekend kan worden: het vergelijk met de referentieperiode veronderstelt een gelijkblijvend afvalaanbod, in werkelijkheid zou het afvalaanbod zonder Ryck echter zijn gedaald. Het werkelijke resultaat van Ryck is dus het berekende resultaat, waar het effect van niet kwantificeerbare trends bij opgeteld moet worden.

4.5 Financiële resultaten

Aan het einde van de pilot periode, maart 2012, is besloten om de pilot met 3 maanden te verlengen. In deze financiële paragraaf is een splitsing gemaakt tussen de initiële pilot periode en de verlenging van 3 maanden. In 4.5.1 wordt inzichtelijk gemaakt wat de totale inkomsten en uitgaven voor het project zijn geweest. In 4.5.2 worden gevolgen voor de kosten van de pilot weergegeven indien het project wordt voortgezet en in 4.5.3 worden gevolgen weergegeven indien het project wordt beëindigd per 1 juli 2012.

4.5.1 Inkomsten en uitgaven pilot

In tabel 4.2 is de realisatie van de Ryck pilot en de verlengingsperiode weergegeven. De inkomsten en uitgaven zijn op dezelfde wijze zijn gecategoriseerd als in de begroting. Omdat voorliggende evaluatie tijdens de verlengingsperiode is opgesteld, zijn de inkomsten en uitgaven deels geprognosticeerd op basis van de gerealiseerde inkomsten en uitgaven in het eerste kwartaal van 2012.

Tabel 4.2 inkomsten en uitgaven pilot periode

Inkomsten	Officiële pilot periode	Verlengingsperiode
	September 2011 t/m maart 2012 (6 maanden)	April 2012 t/m juni 2012 (3 maanden)
Opbrengsten uit vermarkte afvalstromen	€ 175.000	€ 95.000
Vermeden verwerkingskosten restafval	€ 19.000	€ 15.000
Subsidie WeCycle	€ 152.000	
Communicatievergoeding PN		€ 25.000
Totale inkomsten	€ 346.000	€ 135.000
Uitgaven		
Vergoedingen aan deelnemers	€ 111.000	€ 62.000
Oprichtingskosten	€ 34.000	€ -
PR & Marketing	€ 71.000	€ -
Inrichting depots / inzamelmiddelen	€ 580.000	€ 7.000
Huur depots	€ 25.000	€ 18.000
Automatisering	€ 2.000	€ 2.000
Personeelskosten	€ 310.000	€ 116.000
Logistieke kosten	€ 37.000	€ 17.000
Managementkosten	€ 234.000	€ 23.000
Overige kosten	€ 42.000	€ 22.000
Totale uitgaven	€ 1.446.000	€ 267.000
Resultaat verschoven opbrengst en gerealiseerde besparingen	€55.000	€25.000
Totaal realisatie per periode	€ 1.155.000-	€ 157.000-
Totaal realisatie september 2011 t/m juni 2012		€1.312.000-

4.5.2 Gevolgen bij voortzetting van Ryck

De totale realisatie bevat ook de investeringen. Bij voortzetting van Ryck na de verlengingsperiode, die op 30 juni 2012 eindigt, kunnen deze investeringen worden geactiveerd. In dit geval worden de investeringen, kapitaalslasten. De investeringen zijn gevat onder de post 'Inrichtingskosten depots' à €580.000,-. De kapitaalslasten voor deze investeringen bedragen €45.600,- per jaar. Inmiddels is één filiaal gesloten en is besloten bij voortzetting van Ryck een tweede filiaal te sluiten. De

investeringen, met name inzamelmiddelen, die voor deze twee filialen zijn gedaan, kunnen gedeeltelijk elders worden gebruikt. Een bedrag van €100.000,- dient echter afgeschreven te worden als desinvestering. Deze kosten zullen namelijk gemaakt worden voor het ontmantelen van de locaties en voor het ombouwen van inzamelvoorzieningen zodat ze elders gebruikt kunnen worden.

4.5.3 Gevolgen bij beëindiging van Ryck

Indien bestuurlijke besluitvorming leidt tot het stoppen van Ryck in Pijnacker-Nootdorp, kunnen de investeringen niet worden geactiveerd. Na het ontmantelen van de zes filialen en het in oorspronkelijke staat terugbrengen van de locaties, kan een deel van de investeringen elders worden ingezet. Dit betreft een bedrag van €281.000,-. De kosten die gemaakt moeten worden voor de ombouw van elders in te zetten middelen bedragen €75.000,-.

4.5.4 Toelichting op de realisatie

De kosten van de pilot zijn aanzienlijk hoger dan begroot. Deze hogere kosten zijn in hoofdzaak te herleiden tot vijf posten:

Opbrengsten en vermeden verwerkingskosten

In de begroting is er van uitgegaan dat 54 procent van het in 2010 ingezamelde papier, kunststof en textiel via de Ryck filialen zou worden ingezameld. Er heeft echter een verschuiving van 37 procent plaatsgevonden. Ook de 24 procent extra ingezameld papier, kunststof, textiel en kleine elektrische apparaten is lager dan de begrote 33 procent. Hierdoor zijn de opbrengsten uit vermarkting van de afvalstromen lager dan begroot en is minder bespaard op de verwerking van restafval.

Inrichtingskosten depots

De begroting is opgesteld voor vijf filialen. Uiteindelijk is echter toch gekozen voor een zesde filiaal. Dit heeft tot hogere kosten geleid. Verder is de overschrijding van deze kostenpost vrijwel geheel toe te schrijven aan een latere aanpassing van het soort containers die bij en in de filialen zijn geplaatst. In plaats van de in de begroting opgenomen rolcontainers, is in het hoofdfiliaal gekozen voor bovengrondse perscontainers voor kunststof en papier. Bij de overige filialen is een ondergrondse container voor textiel geplaatst en ondergrondse containers voorzien van persinstallatie voor kunststof en papier, ter verkleining van het volume. De zuil van de ondergrondse containers zijn aangepast met een slurf, waarvan de inwerpopening zich in het filiaal bevindt.

Bemensing filialen

In de begroting zijn voor deze post de kosten voor de daadwerkelijke bemensing van de filialen opgenomen en coördinatiekosten. In de realisatie bevat deze post echter ook de kosten van andere medewerkers van Avalex die aan de pilot zijn toe te schrijven (ontwikkel- en opstartkosten). Een deel van deze kosten is niet begroot. Het exploiteren van het niet begrote zesde filiaal zorgt uiteraard voor hogere personeelskosten. De wijze waarop de personeels- en tractiekosten van Avalex zijn geboekt, geeft een verschuiving tussen deze posten in de realisatie ten opzichte van de begroting.

Managementkosten

Voor de implementatie en verdere ontwikkeling van het Ryck concept, bleek aanzienlijk meer management inzet vereist dan verwacht. Omdat managementinzet vooraf niet gespecificeerd is, kan niet worden vastgesteld waaraan de overschrijding te wijten is.

Besparing op bestaande voorzieningen

De verschuiving van afval naar de Ryck filialen, zou tot een lagere logistieke inzet en daarmee lagere kosten voor de bestaande voorzieningen moeten leiden. Doordat de afvalstromen gedurende de pilot continu bleven verschuiven tussen verschillende inzamelvoorzieningen, kon de begrote efficiency nog niet volledig worden gerealiseerd. Bij een definitief besluit voor voortzetting van Ryck, kunnen de maatregelen in een stabiele situatie worden geëffectueerd. Daarnaast zorgt het als pilot inkomsten toerekenen van de opbrengsten van verschoven afval dat de inkomsten voor de bestaande voorzieningen met hetzelfde bedrag afnemen. Hiermee is in de begroting onvoldoende rekening gehouden.

4.5.5 Investerings en kosten Ryck BV

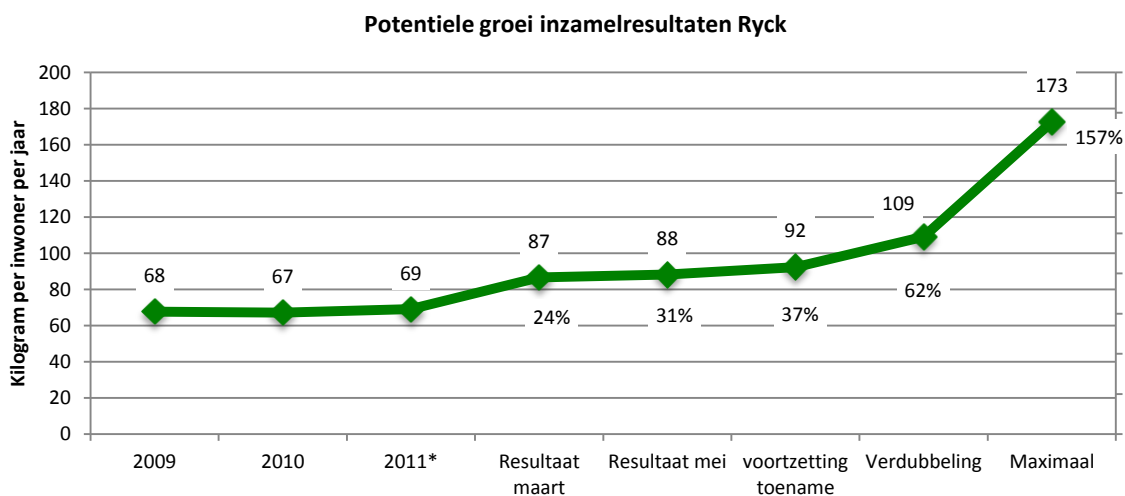
Ryck BV is mede ontwikkelaar van het concept. Ryck BV heeft als zelfstandige onderneming voor eigen rekening en risico mede geïnvesteerd in de ontwikkeling van het concept en heeft de benodigde software volledig in eigen beheer ontwikkeld. Ryck BV heeft gedurende de pilot een vergoeding in rekening gebracht voor het gebruik van de software en het leveren van diensten zoals de helpdesk en het uitbetalen van spaartegoeden aan deelnemers. Deze vergoedingen zijn opgenomen in de financiële realisatie van de pilot.

5 Conclusies

5.1 Inzamelresultaten

Nu na negen maanden duidelijk is welke resultaten met Ryck bereikt kunnen worden, kan ontegenzeggelijk worden gesproken van een succesvolle manier om het afvalscheidingsresultaat te verhogen. Dit, ondanks dat de vooraf veronderstelde resultaten niet bereikt zijn. Een stijging van de hoeveelheid papier, kunststof, textiel en kleine elektrische apparaten van tezamen 24 tot 31 procent en daarmee een daling van de hoeveelheid restafval met 7 tot 9 procent en een stijging van de totale afvalscheiding met 4 tot 5 procent, is een uniek resultaat in de omschakeling van afval naar grondstoffen. Daarbij is deze stijging van de inzamelresultaten bereikt tegen de achtergrond van een juist dalende landelijke trend, met vier afvalstromen die samen slechts 14 procent van de totale afvalhoeveelheid bedragen.

Gebaseerd op de sorteeraanlyse van het voorjaar 2011, blijkt dat de deelnemers gemiddeld 90 procent van hun papier, kunststof, textiel en kleine elektrische apparaten via Ryck laten inzamelen. Groei door een stijging van de ingezamelde hoeveelheden per deelnemer is daarom niet te verwachten. Momenteel neemt ongeveer een derde van het aantal huishoudens deel aan Ryck. Hoewel een kwart van de deelnemers aangeeft ook afval van andere huishoudens te brengen, kan worden verwacht dat een toename van het aantal deelnemers nog tot aanzienlijke groei van de inzamelresultaten leiden. De afgelopen maanden is het inzamelresultaat immers ook gestegen, voornamelijk als gevolg van een toename van het aantal deelnemers, zonder dat er actief communicatiemiddelen zijn ingezet. Met een actieve communicatiestrategie is dan ook een voortzetting van deze groei tot 37 procent ten opzichte van 2010 te verwachten. Door Ryck centraal te stellen in het gemeentelijk afvalbeleid, kan het zelfs mogelijk zijn een verdubbeling van het huidige inzamelresultaat te realiseren. Als al het beschikbare papier, kunststof, textiel en kleine elektrische apparaten gescheiden ingezameld zouden worden, is een stijging van maximaal 157 procent ten opzichte van 2010 mogelijk. In figuur 5.1 zijn deze groeiscenario's weergegeven.

* Om het effect van Ryck, dat gestart is in september 2011 niet mee te laten tellen, zijn de inzamelresultaten gebaseerd op de eerste helft van 2011

Figuur 5.1: groeiscenario's inzamelresultaten Ryck

5.2 Kosten van de pilot

Het succes van de pilot heeft voornamelijk betrekking op de inzamelresultaten. De gemaakte kosten, waarin de opbrengst van het afval al verrekend is, van ongeveer een miljoen euro zijn een aanzienlijke overschrijding van de begrote kosten. Hoewel een aanzienlijke stijging van de gescheiden ingezamelde afvalstromen bereikt is, is wel minder (extra) afval via de Ryck filialen ingezameld dan vooraf begroot. De inkomsten uit opbrengsten van grondstoffen en vermeden verwerkingskosten zijn hierdoor lager. Daarbij zijn voor een aantal posten aanzienlijk hogere kosten gemaakt dan vooraf begroot. Overschrijdingen van de begroting zijn met name te vinden op de posten inrichting depots, bemensing depots, managementkosten en besparing op bestaande voorzieningen. Deze overschrijdingen zijn met name veroorzaakt door aanpassingen in het concept tijdens de pilot en de noodzakelijke implementatiebegeleiding hiervoor en de uiteindelijke keuze voor onder- en bovengrondse perscontainers. Doordat er gedurende de gehele pilot periode verschuiving optrad van afval tussen de bestaande inzamelvoorzieningen en de Ryck filialen, ontbrak daarbij een stabiele situatie waarin logistieke optimalisatie volledig geëffectueerd kon worden.

5.3 Voorbereiding en organisatie

Het geven van geld voor afval was en is een nieuw concept. Door de snelheid waarmee het concept uitgewerkt is tot een pilot kan gesteld worden dat de voorbereiding teveel gericht was op praktische zaken en uitvoeringsaspecten. Dit heeft er toe geleid dat het concept vooraf onvoldoende was uitgewerkt en vastgelegd. De financiële consequenties van aanpassingen in het concept en in de uitvoering konden hierdoor niet getoetst worden aan vooraf vastgestelde kaders.

De platte projectorganisatie heeft bijgedragen aan een snelle implementatie van de pilot. Ook tijdens de pilot konden noodzakelijke aanpassingen hierdoor snel en efficiënt worden gerealiseerd. De taken van de projectgroep waren vooral uitvoeringsgericht. De finale beslissingsbevoegdheid, met name op het gebied van financiën, lag binnen de directie van Avalex. Feitelijk bestond de projectorganisatie daarmee uit een stuurgroep en een werkgroep, waarbinnen en waartussen taken en bevoegdheden onvoldoende waren vastgelegd en controleerbaar waren.

5.4 Risico analyse

5.4.1 Afvalhoeveelheden

Als de via de Ryck filialen ingezamelde hoeveelheden afval afnemen, nemen daarmee ook de inkomsten van Ryck af. Dit effect wordt deels gedempt door een daling van de kosten doordat bij minder ingezameld afval ook de uit te keren vergoedingen afnemen. Technische (zoals lichter verpakkingsmateriaal), maatschappelijke (zoals bewuster aankoopgedrag) en economische (zoals lagere consumptie) ontwikkelingen kunnen leiden tot afname van de hoeveelheid afval. Verdergaande digitalisering kan leiden tot afname van de beschikbare hoeveelheid papier. Dit risico geldt echter niet specifiek voor Ryck, maar vormt een risico in de gehele begroting voor afvalbeheer.

Ook een afnemende scheidingsbereidheid van deelnemers of zelfs een afname van het aantal deelnemers leidt tot minder afval dat via de Ryck filialen wordt ingezameld. Om dit te voorkomen vormt communicatie een integraal onderdeel van het Ryck concept, waarvoor ook voldoende budget in de begroting opgenomen moet worden. Communicatie wordt daarmee niet alleen ingezet voor het werven van deelnemers, maar ook voor het behouden van deelnemers en voor het in stand houden of zelfs laten toenemen van de scheidingsbereidheid.

Naast het risico van afnemende afvalhoeveelheden, kunnen zich ook ontwikkelingen voordoen die leiden tot toenemende hoeveelheden van specifieke afvalstromen. Dit zorgt voor hogere inkomsten en biedt daarmee kansen. Met de huidige tarieven is de kostenstijging als gevolg van een toenemende hoeveelheid afval dat via de filialen wordt ingezameld namelijk aanzienlijk lager dan de opbrengsten van dit afval.

5.4.2 Tarieven

Een lager tarief voor de verwerking van restafval en lagere opbrengsttarieven voor papier, kunststof, textiel en wit- en bruingoed, leiden tot minder inkomsten. Ook dit risico geldt niet specifiek voor Ryck, maar vormt een risico in de gehele begroting voor afvalbeheer. Het risico van een dalend tarief voor de verwerking van restafval is voor Avalex de komende jaren niet actueel omdat recent een meerjarig contract hiervoor is afgesloten. De opbrengsttarieven worden deels bepaald door marktontwikkelingen en deels door overheidsbeleid. Hoewel de markttarieven op de korte termijn kunnen fluctueren en dus ook kunnen dalen, zal de toenemende grondstoffenschaarste naar verwachting op lange termijn leiden tot hogere tarieven. Daar waar de hoogte van tarieven (mede of deels) door de rijksoverheid zijn bepaald, zijn de ontwikkelingen minder voorspelbaar.

5.4.3 Overheidsbeleid

Vooraf op het gebied van tarieven vormt overheidsbeleid een risico. Actueel is bijvoorbeeld het tarief voor kunststofverpakkingsafval dat voor 2013 moet worden vastgesteld. Er bestaat een reëel risico dat een lager tarief wordt vastgesteld dan de huidige €482,- per 1.000 kilogram. Wijzigingen in overheidsbeleid kunnen echter ook kansen bieden. De discussie die gevoerd wordt over het afschaffen van statiegeld op PET flessen kan bijvoorbeeld leiden tot een grote toename van de hoeveelheid kunststof, waarvan een groot gedeelte naar verwachting via Ryck filialen zal worden ingezameld. Zowel het Europees als het landelijk afvalbeleid is in toenemende mate gericht op afvalscheiding. De doelstellingen en maatregelen die hieruit voortkomen leiden naar verwachting tot een toenemende hoeveelheid gescheiden afval. Het overheidsbeleid biedt daarmee ook grote kansen.

5.4.4 Gemeentelijk afvalbeleid

Binnen Europese en landelijke kaders, geven gemeenten zelf invulling aan het afvalbeleid. Het gemeentelijk afvalbeleid kan een risico vormen als Ryck hierin geen centrale positie heeft. Vooral beleid dat gericht is op het aan huis inzamelen van gescheiden afval vormt een risico. Het ligt echter meer voor de hand dat bij de keuze voor Ryck als inzamelmethode in de gemeente, het afvalbeleid hierop wordt afgestemd, waardoor juist kansen ontstaan.

5.4.5 Afnemend maximaal risico

Hoewel dit, zeker op langere termijn, niet in de lijn der verwachtingen ligt, bestaat er een risico dat ontwikkelingen leiden tot een afname van de inkomsten van Ryck. Hetzij door negatieve tariefswijzigingen hetzij door afnemende hoeveelheden afval of door een combinatie hiervan. Als de inkomsten dermate afnemen dat de totale kosten onverantwoord hoog dreigen te worden, blijft door te stoppen met Ryck het (financiële) risico beperkt tot de boekwaarde van de investeringen en eventuele frictiekosten. Met afnemende boekwaarde van de investeringen neemt ook het maximale risico af.

6 Toekomst van het Ryck concept

6.1 Ryck in Pijnacker-Nootdorp

Leidend in de beoordeling of Ryck succesvol is, is het bereikte inzamelresultaat. De stijging van de gescheiden ingezamelde hoeveelheden papier, kunststof, textiel en kleine elektrische apparaten, tonen aan dat Ryck een succesvolle methode is om een grote sprong in de afvalscheiding te realiseren. Aan de hand van de in de pilot opgedane ervaringen is een uitvoeringsmodel ontwikkeld met verantwoorde exploitatiekosten en volledige integratie in de Avalex organisatie. Dit wordt hoofdzakelijk bereikt door:

- uit te gaan van inkomsten die in overeenstemming zijn met de inzamelresultaten van mei 2012;
- vermindering van het aantal filialen;
- lagere personeelskosten door minder inzet van coördinatoren;
- het aanpassen van de openingstijden van de filialen;
- het verder realiseren van besparingen op bestaande inzamelvoorzieningen, hetgeen al grotendeels is voorbereid;
- het wegvallen van alle kosten die nodig zijn om een nieuw inzamelconcept op te nemen in de reguliere dienstverlening van Avalex.

De exploitatiekosten voor voortzetting van Ryck in Pijnacker-Nootdorp zijn begroot op €24.000,- per maand en daarmee aanzienlijk lager dan de exploitatiekosten tijdens de pilot. De kosten per woonhuisaansluiting bedragen hiermee ongeveer €15,- per jaar. Op basis van de beschikbare hoeveelheid papier, kunststof, textiel en kleine elektrische apparaten, kan een gemiddeld huishouden, uitgaande van de huidige vergoedingen, ongeveer €50,- per jaar verdienen door afval naar een Ryck filiaal te brengen. De vergoedingsmogelijkheid is daarmee aanzienlijk hoger dan de kosten per woonhuisaansluiting. Dit te verdienen bedrag is echter een gemiddelde en is individueel uiteraard afhankelijk van factoren zoals gezinsgrootte en mate van afvalscheiding. In tabel 6.1 is een samenvatting van de exploitatiebegroting voor voortzetting van Ryck in Pijnacker-Nootdorp weergegeven.

Tabel 6.1: exploitatiebegroting Ryck in Pijnacker-Nootdorp bij voortzetting vanaf juli 2012

Totaal opbrengsten	€ 50.000
Personeelskosten	€ 29.000
Transport en lediging	€ 8.000
Beheer en onderhoud inzamelmiddelen	€ 2.000
Huisvestingskosten	€ 7.000
Overige kosten	€ 6.000
Kapitaallasten	€ 4.000
Uit te betalen vergoedingen	€ 18.000
Totaal kosten	€ 74.000
Resultaat per maand	€ 24.000-

Bij voortzetting van Ryck in de gemeente Pijnacker-Nootdorp zal de exploitatie van de filialen worden opgenomen in de bedrijfsvoering van Avalex. Bemensing, logistiek, onderhoud en investeringen zijn daarmee voor rekening en verantwoording van Avalex, zodat Avalex het volledige afvalbeheer voor de gemeente kan blijven verzorgen. Tevens biedt de personele component mogelijkheden voor het ouderenbeleid als onderdeel van het maatschappelijk verantwoord ondernemen dat Avalex nastreeft: medewerkers waarvoor de afvalinzameling te belastend wordt, kunnen (deels) ingezet worden in de Ryck filialen, waar de werkzaamheden minder fysiek belastend zijn.

Het succes van Ryck is in belangrijke mate te danken aan de communicatieve inzet. Ook bij voortzetting blijft communicatie een belangrijke rol spelen. Ryck BV blijft de communicatie, de automatisering, het verzorgen van de uitbetalingen aan deelnemers en alle klantcontacten uitvoeren. Ryck BV ontvangt hiervoor een vergoeding die bestaat uit een vast deel, een deel dat afhankelijk is van het aantal deelnemers en een deel dat afhankelijk is van de hoeveelheid afval. Een belangrijk onderdeel van de toekomstige communicatie is het onderzoeken van mogelijkheden om inwoners die nog niet aan Ryck deelnemen te bereiken en te motiveren.

De filialen nabij de winkelcentra bleken dermate goed bezocht te worden, dat dit ten koste ging van de filialen op andere locaties. Bij voortzetting van Ryck, wordt de locatie De Poort daarom definitief ontmanteld en wordt ook de locatie Het Baken gesloten en ontmanteld. De exploitatiekosten zijn gebaseerd op logistieke optimalisatie van het legen van zowel de bij de filialen geplaatste containers als de bestaande inzamelvoorzieningen. Deze optimalisatie is voorbereid en wordt geoperationaliseerd zodra de gemeente Pijnacker-Nootdorp besluit tot voortzetting van Ryck. De mogelijkheden voor verdere optimalisatie van het transport van ingezamelde kleine elektrische apparaten moeten nog verder worden onderzocht.

6.2 Ryck in andere gemeenten

In de pilot is Ryck afgestemd op de brengvoorzieningen-inzamelstructuur van Pijnacker-Nootdorp. Veel gemeenten zamelen papier en kunststof echter aan huis in. Hier moet rekening mee gehouden worden bij een eventuele implementatie van Ryck. Ook de mogelijkheden en motivatie van inwoners om hun afval naar Ryck te brengen kunnen per gemeente en zelfs per wijk verschillen. Een succesvolle implementatie van Ryck in een andere gemeente vereist daarom een afstemming tussen Ryck en de bestaande inzamelstructuur en een aanpassing aan de eigen inwoners.

De exploitatiekosten van Ryck zijn in belangrijke mate bepaald door de tarieven die Avalex hanteert. Bij eventuele implementatie van het concept in een andere (niet Avalex) gemeente, kan voor een andere organisatievorm worden gekozen. Hieruit kunnen lagere of hogere tarieven voortkomen, wat tot andere exploitatiekosten leidt.

6.3 Gemeentelijk afvalbeleid

Zoals is toegelicht, zijn alle kosten van Ryck additioneel aan de bestaande kosten voor afvalbeheer, als Ryck ook als aanvullende inzamelmethode wordt geïmplementeerd. Ter voorbereiding op voortzetting van Ryck, heeft Avalex de logistiek voor de bestaande inzamelvoorzieningen afgestemd op het verminderde afvalaanbod via deze voorzieningen. Dit leidt tot lagere additionele kosten voor Ryck. Het service niveau dat met de bestaande voorzieningen wordt geboden blijft echter ongewijzigd, waardoor Ryck nog steeds een aanvullende inzamelmethode is.

Hoewel dit tot lagere kosten zal leiden, ligt het niet voor de hand om voorzieningen voor gescheiden afval te beperken. Bijna evenveel van het afval dat via de Ryck filialen wordt ingezameld, wordt nog ingezameld via deze bestaande voorzieningen (voornamelijk de milieuparkjes). Het is niet te voorspellen of met het verminderen van de milieuparkjes een evenredige verschuiving richting Ryck filialen zal plaatsvinden. Daarbij gaat van het verminderen van de voorzieningen voor afvalscheiding een negatief signaal uit. Het ligt daarom meer voor de hand om te kijken welke mogelijkheden de restafvalvoorzieningen bieden.

De inzameling van huishoudelijk afval is traditioneel vanuit hygiënisch oogpunt georganiseerd: afval moet zo snel mogelijk van straat. In de wet Milieubeheer was daartoe tot voor kort ook een verplichte wekelijkse inzamelrequentie opgenomen. Met de opkomst van gescheiden afvalinzameling rond 1990 is de mogelijkheid opgenomen om restafval en gft afwisselend in te zamelen. De aanbodmogelijkheden van alle overige gescheiden afvalstromen waren additioneel aan de wekelijkse inzamelverplichting. Om gemeenten meer vrijheid in het afvalbeleid te geven, biedt de wet Milieubeheer gemeenten nu de mogelijkheid om in het belang van een doelmatig beheer van huishoudelijke afvalstoffen afwijkende inzamelfrequenties vast te stellen. Voor de inzameling van gft wordt deze mogelijkheid vooral door stedelijke gemeenten benut om de onrendabele inzameling bij hoogbouw te stoppen. Voor de inzameling van restafval wordt nog nauwelijks gebruik gemaakt van deze mogelijkheid. Gemeenten kunnen van deze mogelijkheid ook gebruik maken om de ledigingsfrequentie van restafval minicontainers te verlagen tot eens per drie of eens per vier weken en de toegankelijkheid van ondergrondse restafvalcontainers (via een elektronische toegangsregulering) in evenredigheid te beperken. Dit zorgt voor een aanzienlijke verlaging van de afvalbeheerkosten en voor een sturing richting een betere afvalscheiding.

Het afvalbeleid van de meeste gemeenten is hoofdzakelijk gebaseerd op de bereidheid van inwoners om afval gescheiden aan te bieden. De ruime voorzieningen en communicatieve inspanningen moeten hierbij voor voldoende motivatie zorgen. Afgemeten aan de inzamelresultaten van de afgelopen jaren, lijkt de maximale motivatie hiervoor bereikt. De financiële stimulans van Ryck heeft gezorgd voor een nieuwe motivatie. Ook een financiële stimulans is echter gebaseerd op vrijblijvendheid, waardoor inwoners nog steeds de afweging maken tussen de moeite die het kost om afval te scheiden (vooral de moeite die hiervoor in huis genomen moet worden) en het gemak van het niet scheiden. Door de aanbiedmogelijkheden voor restafval te beperken, hoeven inwoners deze keuze niet meer te maken. Als gevolg hiervan zullen niet alleen de hoeveelheden gescheiden papier, kunststof, textiel en elektrische apparaten aanzienlijk toenemen, maar het effect zal ook duidelijk merkbaar zijn op alle andere gescheiden afvalstromen.

Het beperken van de aanbiedmogelijkheden voor restafval vereist aanpassing van het gemeentelijk afvalbeleid. Alleen door in het afvalbeleid grondstoffen centraal te stellen, komt de scheidingsdoelstelling van 60 of zelfs 65 procent binnen bereik, met een verantwoorde wijze van financiering. Daarbij wordt er dan voor gezorgd dat de afvalscheiding bereikt wordt door een daadwerkelijke toename van de hoeveelheid gescheiden afval en niet door een afname van de hoeveelheid restafval.

6.4 Tot slot

Het bestuur van Avalex heeft het concept 'Afval loont' als kansryck beoordeeld. Binnenkort zal het Ryck evaluatierapport van Avalex in de gemeenteraad van Pijnacker-Nootdorp behandeld worden. Op basis daarvan zal de gemeenteraad een besluit nemen over het vervolg van Ryck in de gemeente Pijnacker-Nootdorp. Ryck zal in ieder geval in Pijnacker-Nootdorp operationeel blijven tot dat een definitief besluit is genomen over het vervolg. Ook de overige Avalex gemeenten zullen zich over de invoering van het concept buigen.

Door de opgedane kennis en ervaringen kan het Ryck concept op een goede manier verder groeien, ook buiten de Avalex grenzen. Er hebben al veel gemeenten interesse getoond in het concept. Voor gemeenten met duurzame ambities is Ryck een inzamelmethode met grote potentie. Invoering van Ryck draagt bij aan een substantiële sprong in afvalscheiding. Op weg naar 65 procent afval hergebruik!